N°. 5. Donderdag 30 Januari 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje	f 2.—
Bij contract reductie.	

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Nederlandsch-Indische Kunstnijverheid.

Terwijl wij de pen opnamen, om de aandacht der lezers van Het Koloniaal Weekblad te vestigen op de bizonder fraaie collectie Indonesische weefsels, welke gedurende een tweetal weken in Boeatan, Heulstraat 19, den Haag, tentoongesteld blijft, en een belangstellend bezoek overwaard is, trof ons onder de rubriek „Letteren en Kunst" in de N. Rott. Crt. van 25 dezer het volgende bericht:

„De permanente tentoonstelling van Boeatan, is ditmaal weer eens aan de Indische weefkunst gewijd.

Beide lange zijden der zaal zijn bekleed met kunstige weefsels, meestal ikatwerk, van Bali, Bataklanden, Palembang, Grissee, Gorontalo, Parigi, Timor, Roti, Soemba en Letti. In wondere kleuren en geestig gevonden patronen vertellen ze overluid van de hoogte, die het gindsche vrouwenwerk heeft bereikt.

Soemba, dat vroeger zoo zeldzaam was, komt al meer en meer voor den dag. Hier zijn niet minder dan zes weefsels van dat eiland en daaronder een buitengewoon exemplaar. Hoogrood in kleur met zwart en blauw afwisselend. In de kapala 'n reeks streng gestileerde graftomben en de bekende standaards met hoofden. Het middenveld is, zooals meestal, met een vlakornament gevuld, een doorloopend patroon. Maar juist dit deel is zoo uiterst rijk in ornamentaal werk, dat men alleen bij het Dajaksche weefsel iets dergelijks zal kunnen aantreffen.

Wie nog niet weet, hoe dit ikatten geschiedt, vindt op een tafel een verkleind toestel voor het ikatten van zijden weefdraden, afkomstig van Bali.

Ook vindt men ditmaal in Boeatan die typische reismanden van Soemba, overigens algemeen in de Timor-groep voorkomend.

Het zijn manden, van palmblad gevlochten met eenvoudige slagen. Doch grappig is de indeeling van de binnenmand. Aan alle zijden zijn grootere of kleinere laadjes ingevlochten en wie ze uitgetrokken heeft en goed nakijkt, bemerkt, dat in het inwendige nog meer laadjes verscholen zijn.

Het vlechtwerk is ditmaal bijzonder goed vertegenwoordigd.

Sinds jaren is er weer eens een grootere collectie vlechtwerk uit Singaparna te vinden en in vrij goede kwaliteiten.

Zonderling toch! Men delibereert over de toekomst van het Indische handenwerk en er zijn heel wijze menschen, die op hoogen toon beweren, dat met Indische nijverheid of sierkunst niets te beginnen is. Maar neem nu dit typische, geringde vlechtwerk uit de Preanger! Het is uiterst solied en zoo eigenaardig gevlochten, dat dit vlechten wel een Soendaneesche specialiteit zal blijven.

Doch jarenlang is het Boeatan mislukt dit vlechtwerk, dat wel degelijk een toekomst heeft, in grooteren getale in Indië te doen aankoopen.

En meen niet, dat het tot de verborgenheden in Indië behoort! Geheele desa's in de Preanger voeren dit werk als huisvlijt uit en in Batavia wordt het langs de straten gevent.

En eerst nu is het gelukt, iemand te vinden, die een hoeveelheid voor Den Haag wil aankoopen, helaas, met het bescheid, dat het voor de eerste en ook de laatste maal is!

Wat voor toestanden toch!......"

Wij zijn het met de opmerkingen van dezen deskundige in hoofdzaak eens, zouden er alleen nog enkele bij wijze van verklaring aan willen toevoegen.

'Schrijvers verzuchting: Wat voor toestanden toch!... beamen wij, doch vereischt wel eenige toelichting:

De persoon, die de welwillendheid had Boeatan behulpzaam te zijn bij het doen aankoopen en verzenden van het Singaparnasche vlechtwerk was een belangstellend bestuursambtenaar, die echter begrijpelijkerwijze schreef, dat zijne zeer drukke ambtsbezigheden hem niet toelaten, zich verder aan dezen tijdroovenden arbeid te wijden. Juist het feit, dat dit vlechtwerk in verspreide dessa's der Preanger-regentschappen als huisvlijt beoefend wordt, maakt het verzamelen er van lastig, te meer, daar de vraag er naar, reeds in Indië zelf, grooter is dan het aanbod, zoodat die huisvlijtbeoefenaars van verschillende kanten voorschotten ontvangen op nog af te leveren stukken. De rondventers in de steden en aan de spoorweghalten behooren tot die afnemers en zijn tevreden met het allergrofste werk, dat zij nog met een zoet winstje aan liefhebbers slijten. Een speciale organisatie van bestuurswezen dan wel door een ondernemend deskundig particulier, zou hier, gelijk wij reeds meer betoogden, veel goeds kunnen doen.

'Schrijvers uitlating „.... er zijn heel wijze menschen, die op hoogen toon beweren, dat met Ind. nijverheid en sierkunst niets te beginnen is" zou o.a. kunnen slaan op het onlangs door den heer C. M. Pleijte neergeschreven oordeel in de beide eerste stukken van diens door de Ind. regeering uitgegeven werk: „De Inlandsche nijverheid in West-Java als sociaal-ethnologisch verschijnsel", waarvan wij het deel, handelend over de vlechtkunst, reeds eerder bespraken.

Wat de weefkunst betreft schrijft de heer P.:

„Jammer genoeg neemt het weven in de dorpen ook geleidelijk af.

Een steeds uitgebreider en beter wordend wegennet gedoogt den kain-verkoopers, handelaars in katoentjes en lieden met naaimachines overal te komen. Vlug en voor weinig geld steken zij gegadigden in een modern, geen langdurigen arbeid vragend pak, en bevredigen daarmede op binnen ieders bereik vallende wijze, de aangeboren pronk- en gemakzucht.

Dies zijn die handelaars met hun helkleurig getinte stofjes en aanlokkende gebloemde batikan's altijd een welkome verschijning in dorp en gehucht en snort, van dat de markt begint tot lang nadat deze geëindigd is, aldaar rusteloos de naaimachine.

Geenszins gering te achten machten hebben dus het weven gestadig ondermijnd en doen het nog voortdurend een afbreuk aan waartegen geen maatregelen mogelijk zijn.

Het eigen weven is ten doode opgeschreven; wanneer 't zal ondergaan is alleen nog een kwestie van tijd.

Doch verdwijnen zal het, gelijk het Leidsche laken trots wereldvermaardheid verdween, zooals het velours d'Utrecht, dat alleen nog bij naam bekend is en zoo veel meer stoffen, die gewijzigde mode buiten gebruik stelde,

Het zal duidelijk wezen, dat onder zulke omstandigheden het weven tot een volksindustrie te maken zou zijn, gelijk wel werd betoogd, een hersenschim is."

Het laken, vroeger te Leiden, wordt in verschillende streken van Engeland en België met succes vervaardigd, het „velours d'Utrecht" onder dienzelfden naam o.a. bij massa's in Lyon. Zouden wij, Nederlanders, met de jaren niet wijzer geworden zijn en nu trachten Ned.-Indië voor dat betreurenswaardig voorbeeld te behoeden?

Niet elke tak van huisvlijt is voor ontwikkeling tot „volksindustrie" vatbaar, maar ieder handwerk, als uiting van volkskunst, verdient toch zeker alle mogelijke waardeerende aanmoediging, al was 't alleen uit een zedelijk oogpunt, gelijk de heer P. enkele bladzijden verder in zijn boek zelf aantoont. — Moge Boeatan nog vele ongeloovigen in de Indonesische Volkskunst bekeeren!

Uit de O.-I. Mail.

Over den Gezondheidstoestand in de jongste mail niets bizonders, slechts het verblijdend bericht, dat einde 1912 te Batavia geen choleragevallen meer voorkwamen.

Het jaar 1912. In een kort overzicht betreffende het afgeloopen jaar schrijft de heer H. Tersteeg, Hoofdredacteur der Javabode, o.m.:

„Mr. Van Deventer, die na zijn pas afgeloopen reis tot vergelijken wel in staat is, gaf als zijn algemeenen indruk, dat Indië niet is veranderd. Er wordt terecht gesproken van grooteren bloei, van meer welvaart, maar deze bloei is hoofdzakelijk ten goede gekomen aan de Europeanen, niet, of slechts weinig aan de inlanders. Er zijn echter teekenen, die op geestelijke ontwaking der inlandsche maatschappij wijzen, deze teekenen wekken verwachtingen voor de toekomst, verwachtingen, die gekoesterd moeten worden, die de taak der regeerders aanmerkelijk verzwaren, maar tevens heerlijk vermooien. Een rijk verschiet zal zich openen, wanneer de geestelijke opleving der Indische maatschappij met liefde wordt geleid en gehoed. De regeering wil oprecht een goede herder zijn; zij zal zeker de eerste zijn om te erkennen, dat zij wel eens misgrijpt, maar zij heeft aanspraak op vertrouwen in haar goede bedoelingen.

Want de moeilijkheden, die opgeruimd moeten worden, zijn vele en zwaar, grooter in aantal en zwaarder te overwinnen dan vele bedillers vermoeden. De regeering

toont haar goeden wil door de bevordering van het dessa onderwijs, van kennis van rationeelen landbouw, door aanmoediging van inlandsche culturen, door ruimere gelegenheid tot vakopleiding, door uitbreiding van het credietwezen en zoo meer. Al moge de wijze waarop dit alles geschiedt, niet steeds onverdeelde instemming vinden, ook niet bij de J a v a b o d e, de oprechte bedoeling is aanwezig en critiek is mogelijk, wordt zelfs, wij zijn er van overtuigd, gewaardeerd, indien ze opbouwend is. Wij hebben juist daarom de oprichting van de Indische Partij toegejuicht, omdat deze naast de pers en den Indischen Bond zulke kritiek kan leveren.

Deze partij is nu geconstitueerd, een tijdperk van sterke inwendige propaganda moge voor haar nu worden ingeluid, opdat haar optreden naar buiten aan blijvende en opbouwende kracht winne. De Indische Bond en de Indische Partij zijn de stem van Indië, dat beiden zich dan voorbereiden om deze stem te doen hooren in het vertegenwoordigend lichaam, dat door de regeering is toegezegd.

Haar goeden wil toont de regeering ook in haar voornemens ten opzichte van de Chineezen. Zij wil voorzichtig beleid betrachten en bovenal rechtvaardigheid met betrekking tot het geboren volk van Indië, dat niet mag worden achtergesteld bij de geimmigreerde bevolking. Ook deze langere heeft kan tot het doel leiden; men stelle zich echter dit doel duidelijk voor oogen.

Het verkeerswezen mag wijzen op de opening van de spoorlijn Tjikampek-Cheribon; de voorgenomen aanleg van de lijn Cheribon-Kroja geeft uitzicht op een eendaagsche verbinding tusschen Batavia en Semarang. Op Sumatra wordt het spoorwegnet ook uitgebreid; telegraaf- en telefoonnetten worden bijgebouwd om aan de met ongeëvenaarde snelheid wassende verkeersbehoeften tegemoet te komen.

De verslagen van de Buitenbezittingen waren over het algemeen gunstig; ernstige ongeregeldheden kwamen niet voor, over de onrust in het Landaksche is nog geen beslist oordeel te vellen.

Het plaatselijk zelfbestuur maakte weinig vorderingen; het blijft nog beneden rechtmatige verwachtingen. De gemeenteraad van Semarang maakte een gunstige uitzondering; elders wordt nog te veel gepraat over de verplichtingen der regeering en te weinig practisch werk gedaan.

Het vraagstuk der verdediging van Indië is aan een ernstig onderzoek onderworpen. Hopen wij, dat dit onderzoek een afdoend resultaat zal opleveren."

De Indische Partij. Op Eersten Kerstdag is te Bandoeng de constitueerende vergadering gehouden van de Indische Partij.

De vergadering was door 5000 leden bezocht; 19 afdeelingen waren vertegenwoordigd.

Medegedeeld werd, dat de heer H. A. Dezentjé van Solo een bedrag van honderdduizend gulden ter beschikking van de partij heeft gesteld.

De E x p r e s s van den 28sten December jongstl. geeft het verslag van een verkiezing der leden van het hoofdbestuur der Indische Partij op de constitueerende vergadering te Bandoeng.

Vóór de stemming protesteerde de heer Douwes Dekker tegen zijn candidaatstelling voor het voorzitterschap. Hij ontwikkelde de volgende gronden, die hem naar zijn inzicht een ongewenschten candidaat maakten:

1o. De hoofdbestuursleden moeten een onafhankelijke positie innemen en steeds over hun tijd kunnen beschikken;

2o. de idée der Indische Partij is door de leden vastgekoppeld aan den persoon van D. D.; deze koppeling moet met alle middelen worden verbroken;

3o. de voorzitter van het H.B. moet een goed organisator zijn en de heer Douwes Dekker acht zich zelf niet te behooren tot de vaders, die tevens bakers zijn.

Op deze gronden acht de heer Douwes Dekker zichzelf minder geschikt voor het voorzitterschap. Hij stelde Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo en de heer J. G. van Ham als candidaten voor.

De vergadering bleek in de bezwaren van den heer D. D. niet te deelen; zij koos hem met algemeene stemmen tot voorzitter en benoemde voorts met algemeene stemmen minus één — van de afd. Cheribon, die blanco stemde, omdat zij een oneven aantal hoofdbestuurders wenschte — de door het voorloopig H.B. voorgestelde candidaten.

Het Hoofdbestuur is dus als volgt samengesteld: E. F. E. Douwes Dekker, voorzitter; Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo, onder-voorzitter; J. G. v. Ham, secretaris; G. P. Carli, penningmeester; J. D. Brunsveld van Hulten en J. R. Agerbeek, leden.

De nieuwe resident van Soerabaja. Zoo is dan eindelijk de lang verbeide benoeming uitgekomen en is tot resident van Soerabaja benoemd de in den loop van dit jaar met buitenlandsch verlof vertrokken assistent resident J. van Aalst.

Deze ambtenaar behoort tot de jongere assistent-residenten. De onlangs tot resident van Banjoemas en Kediri benoemde assistent-residenten E. W. H. Doeve en H. A. van Drongelen waren van de examen-jaren 1883 en 1884, de heer van Aalst is van het examenjaar 1888.

Niet minder dan 46 collega's staan boven hem in de ranglijst en tusschen hem en den heer Van Drongelen niet minder dan 24. Voor al deze thans voorbijgegane ambtenaren is echter de kans nog niet verkeken om den residentsrang te halen. Voor hoofd van de zoowel op het gebied van landbouwindustrie als handel zeer belangrijke residentie Soerabaja worden buitengewone eischen gesteld en daaraan voldoet, blijkbaar naar het inzicht der regeering, de heer Van Aalst.

Slechts 5 jaar ongeveer is hij assistent-resident geweest en heeft als zoodanig slechts één standplaats gehad, n.l. Modjokerto, de bekende suikerafdeeling in het gewest, aan welks hoofd hij thans is gesteld. Te voren was hij in verschillende gewesten als controleur, o.a. te Serang (Bantam) en te Buitenzorg, van waar hij tot assistent-resident werd benoemd. Gedurende zijn verblijf te laatstgenoemder plaatse voerde de heer Van Aalst op niet onverdienstelijke wijze de redactie van het *Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.*

Ned.-Ind. Onderwijzers-genootschap. Vrijdag en Zaterdag 27 en 28 Dec. j.l. hield het Ned. Indisch Onderwijzers-genootschap zijn algemeene vergadering in het Logegebouw te Semarang.

De eerste dag stond in het teeken van het neutraal onderwijs, waaraan vrijwel de gansche eerste-zittingsdag werd besteed.

Reeds in zijn openingsrede, had de voorzitter van het genootschap, de heer A. v a n W i t s e n b u r g gewezen op de belangrijkheid van deze vergadering omdat zou worden bepaald welke richting het genootschap voortaan zou gaan.

Door hem werd statuten-wijziging noodig geacht omdat het openbaar neutraal onderwijs wordt bedreigd en de tegenwoordige statuten het het Genoodschap onmogelijk maken tegen deze bedreiging naar behooren op te treden. Ook naar Indië is de schoolstrijd gebracht, ondanks de verzekering van den minister van koloniën bij de begrooting voor 1912 dat dit niet zou geschieden.

Nu de Regeering het bijzondere onderwijs regelt, het openbaar onderwijs tot een aanvulling wilde maken, moest krachtig, ook van de zijde van het Genootschap worden opgetreden om het openbaar onderwijs te verdedigen.

De voorzitter had de gebeurtenissen van het afgeloopen jaar releveerende hulde gebracht aan het karaktervol optreden van den onderwijzer Viersen en nog eens gewezen op de volgende grieven der onderwijzers:

Een afdoende tractementsregeling is nog niet verkregen, kleine gedeeltelijke wijzigingen worden als verbeteringen beschouwd, hoewel de daardoor verkregen tractementsverbetering, geen verbetering van inkomsten is, doch vermindering voor velen beteekent.

Op vele plaatsen worden onderwijzers gedwongen gouvernementswoningen te betrekken tegen een veel te hooge huishuur, terwijl op andere plaatsen geen woningen te vinden zijn.

Nog altijd is niet te gemoet gekomen aan de onbilljkheid, dat aan 273 onderwijzers en onderwijzeressen de *f* 10 en *f* 20 toelage voor vermindering van inkomsten veroorzaakt door de omzetting van huishuurindemniteit in tractement onthouden worden.

Onderwijzers krijgen op dure plaatsen geen toeslag op hun tractement.

De enorme hooge vervoerkosten in de buitenbezittingen worden niet vergoed.

Nog altijd is het mogelijk, dat onderwijzers worden veroordeeld op eenzijdige mededeelingen, getuige de zaak-Viersen.

Verhoogingen worden nog steeds te laat uitgekeerd.

In belangrijke onderwijszaken wordt het oordeel van onderwijzers niet gevraagd. De zoo belangrijke kwestie van het onderwijs aan Inlanders is geheel buiten de onderwijzers om geschied, hoewel de invloed van dien maatregel op hun arbeid zich beslist doet gevoelen.

Inlandsch onderwijs te Sekajoe. Dat er gebrek is aan onderwijskrachten in de onderafdeeling Sekajoe is waar, doch door de tegenwoordige leerlingen hier, wordt er flink naar gestreefd om later op hun eigen geboortegrond als goeroes te kunnen optreden, lezen we in het Pal. Nieuwsblad. Zoo ziet men b.v. te Sekajoe, dat het hoofd der school in de namiddaguren les geeft aan zijn leerlingen van de hoogste klasse, die (op aanraden van den Controleur) later de doesoens, waar heelemaal nog geen onderwijs is, ingestuurd kunnen worden, om de vele domme, doch naar onderwijs en beschaving smachtende oeloeneesche kinderen het A B C en de maleische taal te leeren. Het moet hun geleerd worden dat hun „seko" in het maleisch „satoe" heet enz.

Van al de particuliere scholen in deze onderafdeeling kan de school te Oelak Patje de beste genoemd worden. De passirah van genoemde doesoen staat ook bekend. In vergelijking met zijn vele collega's, van wie de meeste de schrijfkunst niet machtig zijn, als een vrij ontwikkelde man. Zoo heeft hij een slim stuk uitgevonden om de kinderen in zijn ressort zonder dwang naar school te doen gaan. Hij kocht een tooverlantaarn en liet elken avond een voorstelling in de school geven, tevens bevel gevende, dat alleen de kinderen, die de school bezoeken of zullen bezoeken, van de mooie kinder-bioscope mogen genieten.

Dat het aantal leerlingen toeneemt, laat zich wel begrijpen.

Inlandsch Volksonderwijs. Op Java heeft het volksonderwijs, uitgaand van de inlandsche gemeenten met steun van het gouvernement, zich gedurende de laatste vijf jaren al aardig ontwikkeld. Er zullen zich naar schatting thans een 1250-tal desa-scholen van dien aard op Java bevinden, verreweg de meeste, ongeveer een 400-tal in de Preanger Regentschappen. Opvallend is het verschijnsel, dat in West-Java in algemeenen zin meer geneigdheid bij de bevolking bestaat om dergelijke scholen op te richten dan in Oost-Java.

Ook op de buitenbezittingen tracht het gouvernement oprichting van gemeentescholen krachtig te bevorderen. Het is wellicht niet van algemeene bekendheid, dat die pogingen inzonderheid in Atjeh veel succes hebben en in dat gewest reeds meer dan 100 volksscholen worden aangetroffen, ook een meisjesschool te Kota-Radja, die goed en geregeld worden bezocht.

Door de regeering is dezer dagen machtiging verleend om in het belang van de uitbreiding van het volksonderwijs in de buitenbezittingen tijdelijk een tweetal controleurs bij het binnenlandsch bestuur werkzaam te stellen, die à la suite van hun kader worden gevoerd en wier ressorten en standplaatsen worden aangewezen door den directeur van binnenlandsch bestuur. Deze ambtenaren zullen zich eerst onder leiding van den inspecteur van het Inlandsch volksonderwijs grondig op de hoogte hebben te stellen van de organisatie en inrichting van dat onderwijs op Java.

Waar de regeering, ondanks het gebrek aan controleurs, een tweetal van deze ambtenaren voor de buitenbezittingen beschikbaar stelt, blijkt overtuigend, dat het volksonderwijs voor haar een voornaam punt van bestuurszorg uitmaakt.

't Eerste garnizoen uit Atjeh weg. Naar de Sum. Post verneemt zal op 30 December het garnizoen te Edi, bestaande uit een officier en vijftig man, worden weggenomen.

Voor Atjeh beteekent dit de eerste toepassing van het voor de Buitenbezingen aangenomen beginsel, dat overal waar dit mogelijk wordt geacht, de militairen zullen worden weggenomen en de zorg voor de rust en veiligheid wordt overgelaten aan de nieuw-georganiseerde gewapende politie.

De te Edi woonachtige Europeanen hebben het besluit met gemengde gevoelens vernomen en de bevolking zal er zeker evenmin geestdriftig over zijn gestemd. Ter bescherming van de plaats blijven met 't nieuwe jaar nu niet anders over dan een twintig man gewapende politie, welke nog maar half zijn afgeëxerceerd.

Niet dat onder normale omstandigheden deze politie onbekwaam zou zijn om de orde te handhaven, maar altijd blijft nog mogelijk een of andere roovers-inval, waarbij wel in de eerste plaats de vrij uitgebreide passer het zou ontgelden, en een bezoek aan Europeanen woningen voor het zoeken naar altijd begeerde wapenen ook niet uitgesloten zou zijn. Men denkt dan vooral aan Pang Manap, den beruchten roover, van wien kort geleden het gerucht ging, dat hij zich aangemeld zou hebben, welk bericht echter ongegrond blijkt te zijn, want hij is nog altijd onvindbaar.

Zonder beteekenis in de Atjeh-historie is het niet, dat de militair- en civiel-gouverneur een strook van 100 K.M. langs de Atjeh-trambaan geheel van troepen durft te ontblooten. Aldus bovengenoemd blad.

Indisch teeken- en schilderwerk. In 1913 zal het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap zijn 40-jarig bestaan herdenken door een groote tentoonstelling, in het Stedelijk Museum te Amsterdam, die een beeld zal moeten geven van de werkzaamheid van het Genootschap in die veertig jaren, hoofdzakelijk op het gebied der geographie van Ned. O.- en W.-Indië.

In de circulaire der tentoonstellings-commissie komt onder meer deze zinsnede voor:

„Naast vele kaartwerken en geschriften zal op deze tentoonstelling een groote verzameling worden bijeengebracht van landschapsbeelden van de genoemde koloniale landstreken. Deze beelden zullen goede voorstellingen moeten geven van 't karakter van vulkanen, bergreeksen en van rivieren, van laag- en van hoogvlakten, van kust- en koraaleilandformaties: in een woord van alle mogelijke landschapsvormen, die in Oost- en West-Indië voorkomen".

Het bestuur van den Ned.-Indischen Kunstkring te Batavia wil de deelneming aan deze tentoonstelling bevorderen en richt daarom een oproep tot hen, die teeken- en schilderkunst beoefenen, om oorspronkelijk teeken- of schilderwerk naar de natuur, als bijdrage te zenden aan den secretaris van den N.-I. Kunstkring te Weltevreden, vóór 1 April 1913.

Een commissie, bestaande uit de heeren C. C. Musch, Max Fleischer en A. F. de Graaf, zal de inzendingen beoordeelen, waarna van de goedgekeurde in April 1913 door den Kunstkring te Weltevreden een vóór-tentoonstelling zal worden gehouden. Daarna gaat de collectie naar Amsterdam, waar het Aardrijkskundig Genootschap zich ook met bemiddeling bij den verkoop wil belasten.

Auto-dienst in de Buitenbezittingen. Door allerlei omstandigheden was de exploitatie van de in Juli 1907 in werking getreden auto-dienst Palembang Benkoelen geen succes. In het jaar 1911 is daar echter verandering in gekomen en de dienst werd in den tijd van ruim één jaar van verliesgevend voordeelig, niettegenstaande de tarieven, zooals algemeen erkend wordt, zeer laag waren.

Niet alleen is het succes in financieel opzicht volkomen, maar ook wat aangaat de voldoening in de behoeften van het verkeer.

Het vervoer, vooral van particulieren, in zeer sterk stijgende, en er komen reeds klachten omtrent het overladen der wagens met passagiers. Wanneer men bedenkt, dat de dienst met vrachtwagens wordt geëxploiteerd, waarmede dus veel menschen vervoerd kunnen worden, is dit teekenend. Trajecten, waarop in den aanvang zoo goed als geen vervoer plaats had, en die dus met verlies, in het belang van land en volk, werden gereden, zijn in den loop van enkele maanden winst gaan opleveren, zoodat men met recht ook voor de krachtwagens van het gouvernement mag zeggen, dat ze niet alleen zijn „collecteur des transport" maar ook: „createur de transport"; van de — in een rapport, door den hoofdingenieur Richter uitgebracht — genoemde nadeelen bestaat er geen enkele meer.

Het vervoer nam zulk een vlucht, dat de uitbreiding van het wegenpark zeer urgent is geworden en dat alles in zeer zwaar bergterrein, waarbij in de residentie Palembang nog vele bruggen ontbreken of zeer zwak zijn, doordat ze geen groote belasting kunnen velen.

Zeker aangelokt door deze resultaten — ook De Ingenieur gaf er onlangs een verslag van — werden einde Dec. j.l. door den resident van Tapanoeli aan de Regeering voorstellen gedaan tot het in het leven roepen van een automobielendienst in zijn gewest.

De telefoon op de kleine Soenda-eilanden. Omtrent den tegenwoordigen toestand en de in de naaste toekomst verwachte uitbreiding der telefoonlijnen op de kleine Soenda-eilanden deelt de N. Soer. Crt. het volgende mede:

Op het eiland Bali werd, wat het zuidelijk deel betreft, de telefoon ter gelegenheid der jongste expeditie door de genie aangelegd. Later werd de lijn aan het bestuur overgegeven, terwijl nu onlangs de overgave aan den gouvernementsdienst heeft plaats gehad, en de lijn dus voor het publiek wordt geëxploiteerd.

Het net op Bali ziet er thans als volgt uit:

In het zuiden heeft men de lijn, welke alle voornamere plaatsen verbindt, zooals Den Pasar, Tabanan, Gianjar, Kloenkoeng, Bangli en Karangasem. Met de hoofdplaats Singaradja (Boeleleng) is dit net verbonden door eene

telegraaflijn, loopende van Singaradja over Batoeriti naar Den Pasar.

Nu de lijnen in exploitatie komen, mag voor de toekomst ook worden verwacht, dat Negara (Djembrana) in het net zal worden opgenomen. Dit is, gelet op de zeer geïsoleerde ligging van Djembrana, waar een controleur is gevestigd, beslist noodig. De van Java komende post wordt, om maar eens iets te noemen, vanuit Banjoewangi per djoekoeng-prauw naar Djembrana verzonden.

Op het eiland Lombok zal het bestaande gouvernementsnet, zoowel wat betreft de lijn als de toestellen, beduidend worden verbeterd. Er komen nog verschillende kleine kantoortjes bij, welke door inlandsche beambten, werkzaam bij de ambtenaren B. B., worden bediend.

Voorloopig is dit voor genoemd eiland voldoende te achten.

Meer oostwaarts dan Lombok vindt men geen telefoonverbindingen, doch het blad vernam, dat het eiland Soembawa binnenkort enkele lijnen zou krijgen.

Daar zijn de afstanden der verschillende bestuurscentra weer wat grooter; men heeft slechts te letten, wat West-, Midden- en Oost-Soembawa betreft, op den onderlingen afstand van plaatsjes als: Taliwang, Soembawa-besar en Bima.

Naar het eiland Soembawa zijn reeds de materialen gezonden, noodig voor den aanleg van telefoonverbindingen. Uit den aard der zaak betreft die verbinding alleen de standplaatsen der bestuursambtenaren, en zal de lijn dus uitsluitend voor het bestuur dienen.

Van een telefoonverbinding op het eiland Soemba is vooralsnog geen sprake, hoewel het er in de toekomst toch van moet komen. De jongste uitingen van verzet in West-Soemba bewijzen weer de noodzakelijkheid eener telefonische verbinding met de hoofdplaats Waingapoe in Midden-Soemba, en niet alleen op Soemba, is telefonische verbinding noodig doch ook op de andere eilanden, waar ons bestuur werkzaam is.

Het bedrijf van den koeli-ronselaar. „Javaan" schrijft aan Javabode van 31 Dec j.l.:

Het bedrijf van den koeli-ronselaar is reeds sedert lang een schrik der inlandsche bevolking. De werver van contract-koelis verdient nu door zijn minder scrupuleuse praktijken geen beteren naam dan ronselaar. In de inlandsche wereld is deze menschenvanger bekend onder den naam „werk", die een zeer ongunstige beteekenis heeft. De praktijken van den ronselaar en zijn handlangers grenzen vaak aan het ongelooflijke; hun bedrijf doet sterk denken aan den slavenhandel, die thans reeds tot het verleden behoort. Evenals vroeger door de slavenhandelaars, wordt nu ook handel gedreven in menschen van beiderlei kunne door de wervers.

Reeds sedert lang heeft de inlandsche bevolking zich beklaagd over de ontoereikende bescherming van bestuur en politie te haren behoeve. Het gebeurt heel vaak dat een man naar zijn vrouw zoekt, een echtgenoote naar haar wederhelft, een vader of moeder naar zijn of haar kind, een broeder naar zijn zuster... echter alles vergeefs, de gezochte is in de klauwen der ronselaars gevallen en spoorloos verdwenen. Misleiding, bedrog, ja niet zelden ook geweld, vinden bij de wervers en hun handlangers toepassing. Inlanders, onbekend als ze zijn met de Wervingsordonnantie, hellen meer en meer over tot het geloof, dat kandjeng gouvernement belang moet hebben bij het ronselen der menschen door de wervers, getuige de min of meer onverschillige houding der bestuursambtenaren ten aanzien van de werving. En nu is door de enquête van den Inspecteur van Arbeid op bevel der regeering aan den dag gekomen, dat het de ambtenaren en de politie zelf zijn, die de schuld van den ongelukkigen toestand dragen. Het harde oordeel van den Inspecteur in zijn rapport over de wervingsenquête vervat, heeft niet alleen in de ambtenarenwereld, doch ook in de Inlandsche samenleving een schok teweeg gebracht, echter bij de eerste in ongunstigen zin, bij de laatste in de beteekenis van plotseling heerschende vreugde tengevolge van de onverwachte uitkomst.

Wanneer men nu nagaat, hoe de mannen, die daar zijn om tegen kwade praktijken bij de werving te waken, hun plicht verzaken, dan is begrijpelijk de meening in de Inlandsche wereld, als zoude de regeering belang hebben in de ronselpartij der wervers.

Het toezicht op de binnenlandsche depôts is gebleken op de meeste plaatsen zeer veel en op sommige alles te wenschen over te laten. Dat toezicht wordt veelal overgelaten aan politie-opzieners en Inlandsche lagere ambtenaren, op meerdere plaatsen bleken depôts nooit door den aldaar gevestigden bestuursambtenaar te zijn bezocht!

En dan nog zelfs zijn werfagenten door den Inspecteur in het bezit bevonden van blanco certificaten, voorzien van handteekening of naamstempel van den medicus, die de koeli's moet keuren. Ook medici verzaken hier hun plicht, door dat ze de z.g.n. gekeurde personen niet eens hebben gezien.

Luie toeans, die hun mandoers overal uitzenden om menschen te werven, leiden een gemakkelijk leven en worden rijk... Een desa-bevolking neemt wraak op het vermissen van mannelijke of vrouwelijke medeburgers en knuppelt een Inlandschen werker bij lichten dag op den openbaren weg dood. De eene „werk" maakt den andere een buit a'handig, alsof het gestolen waar geldt of iets dergelijks enz. enz., alle feiten, die de vergelijking der werving met slavenhandel ten volle rechtvaardigen.

En wanneer assistenten worden vermoord door hun koeli's, dan zegt men niet te begrijpen hoe de Javaan op het arbeidsveld in den vreemde onhandelbaar is geworden.

De boycott van Japansche goederen door Chineezen in de dessa. Men schrijft aan de Pr. Bode:

De boycott beweging ten nadeele van den Japanschen handel heeft zich ook in de dessa weten voort te planten.

Chinaman werpt de aanwezige Japansche goederen niet weg. Het heeft er zelfs allen schijn van dat de boycott in de stad zeer ten voordeele van den Chineeschen kleinhandel in de dessa komt. De geboycotte goederen die in de kotta door de Chineezen niet geduld schijnen te worden, worden eenvoudig naar de dessa afgevoerd, om daar aan den man gebracht te worden, wat door de afwezigheid van concurrentie van de zijde van rasgenooten, geheel ongestoord kan plaats hebben. Ja onze pientere Chineesche medeburgers plegen uit alles munt te slaan.

Eerst wanneer in de kotta de voorraad der geboycotte goederen zoo geslonken is, dat nieuwe aanvoeren in de dessa onmogelijk zullen zijn, neemt men in het dorp pas een aanvang met de eigenlijke boycott. Hierdoor heeft men thans het feit te constateeren, dat in een dessa aan den spoorweg gelegen, eerst nu de eigenlijke boycott is begonnen, terwijl dit in de kotta reeds lang geleden heeft plaats gehad. En hier heeft men èn vernuft èn aanpassingsvermogen der Chineesche broeders te bewonderen.

De boycott-beweging wordt in de dessa op de volgende manier voortgezet. Den klanten van babah, die in de goenoegstreken thuis hooren, wordt één voor één medegedeeld, dat binnenkort babah bv. geen japansche medicamenten meer in zijn toko wenscht te hebben. Gevraagd naar de reden, waarom hij zulke obat die bijzonder laloe is, eenvoudig afschrijft, geeft de Chinees met een ernstig gezicht de mededeeling, dat thans pientere landgenooten in negri tjina, die gestudeerd hebben, hebben geconstateerd, dat de obat Djepang ratjoen bevat, die dienen moet om de vrucht af te drijven.

De radja van Japan zou nu èn het Chineezen land èn Java willen ontvolken, om ze zonder slag of stoot te kunnen annexeeren... enz. enz.

Ge begrijpt, dat waar het sprake is van vernietiging der vruchtbaarheid, de Kromo's in de dessa de Japansche obat duchtig boycotten. Op soortgelijke wijs wordt de boycott op andere Japansche goederen in de dessa geproclameerd, en met succes. De dessaman heeft toch geen verstand van boycott e.d. en men moet dus op een andere doelmatige manier dwingen, de boycottbeweging krachtig te steunen.

Voorzichtigheid. Onder de Inlanders, wonende te Bandoeng, is een vereeniging opgericht, onder den naam „Boemi Poetra", vertelt de Pr. Bode. De vereeniging stelt zich ten doel, om leden, die daartoe geldelijk niet in staat zijn, bij hun dood eene behoorlijke begrafenis te geven; een begrafenisfonds dus. Opmerkelijk is het nu wel, welk een houding de politie tegenover deze vereeniging aanneemt.

Eerstens is de order afgevaardigd, dat alleen leden van de vereeniging toegang hebben tot de vergaderingen; en ten tweede moet de wedono van iedere vergadering op de hoogte worden gesteld. Men vertrouwt de leden blijkbaar niet. Een der leden vertelde, dat men er niet erg over gesticht was, dat toch wel vergaderingen gehouden worden zonder toestemming van de politie, welke zeer zeker minder onschuldig zijn dan die van het begrafenisfonds.

Maar de politie is voorzichtig.

Metaalwarenfabriek Excelsior. Naar wij vernemen zal Indië binnenkort eene nieuwe industrie rijker worden. Op initiatief van den heer H. W. van Dalfsen te Bandoeng, die reeds verschillende nieuwe zaken tot stand bracht, zal nabij Poerworedjo (Kedoe), waar de heer van Dalfsen beschikken kan over zeer belangrijke waterkrachten (te zamen ruim 2000 P.K.), worden opgericht de Metaalwarenfabriek „Excelsior".

Deze zal zich bezig houden met de fabricatie van geëmailleerd keuken- en tafelgereedschap, en bij uitbreiding der fabriek, nadat het welslagen daarvan is gebleken, ook met de vervaardiging van allerlei andere metaalwaren, gegalvaniseerde, vernikkelde en verkoperde ijzeren artikelen, lampen, gietwerk, rechtstreeks uit ijzer-, zink- en koperertsen, enz.

Suriname.

Door de aanneming van de motie-De Meester is de behandeling van het wetsontwerp tot het in het leven roepen van een cultuurbank voor West-Indië voor onbepaalden termijn verdaagd. Of deze beslissing, genomen in de vergadering der Tweede Kamer op 23 Januari, voor Suriname noodlottig is, zal de toekomst moeten leeren. De loop van zaken is wel zeer vreemd geweest. Verrassend was het zeker, dat de heer B o s vóór de motie heeft gestemd. Wij hadden verwacht, dat de heer B o s met een eigen motie voor den dag zou zijn gekomen; ook de overzichtschrijver van de N. R. Ct. is van meening, dat dit voor de hand zou hebben gelegen.

Met dezen overzichtschrijver vragen wij: Wat nu? „Een cultuurbank met eenigszins beperkter werkingsgebied, steunende op een consortium gelijk dat, hetwelk thans uit elkander dreigt te vallen? Een nieuwe combinatie, waarbij ook de — vroeger onwillige — Surinaamsche Bank stem in het kapittel heeft? Een rijksbank, gelijk de oud-gouverneur Fock schijnt te wenschen? Of heelemaal niets, met een overvloed van klachten en een onvermijdelijke interpellatie over den klimmenden nood van de planters in het vooruitzicht?"

„Voorloopig — aldus vervolgt de overzichtschrijver — zal er inderdaad niets gebeuren. Van rechtstreeksche steunverleening van gouvernementswege wil niemand in de Kamer weten. De memoriepost van de Surinaamsche begrooting voor 1913, welke van „uitgaven in verband met de liquidatie der bacovencultuur" gewaagt, is dan ook op aandrang van den heer Van Vuuren door den minister ingetrokken. Niemand weet thans, welken loop de zaken zullen nemen. Het fatum, dat volgens den heer De Meester schijnt te rusten op al wat ten aanzien van Suriname ondernomen wordt, deed ook nu weder zijn werking gevoelen. Wat zal het eind zijn?"

Het is te hopen, dat dit „v o o r l o o p i g" niet van langen duur zal zijn. Er is periculum in mora. Verwacht mag worden, dat de Minister met den meesten spoed de onderhandelingen zal voortzetten en spoedig met een ander voorstel voor den dag zal komen.

Of de Amsterdamsche heeren, die indirect oorzaak zijn van hetgeen nu gebeurd is, aannemelijker voorstellen zullen doen? Nu er weer eenige kans schijnt te bestaan op verkoop der bacoven aan de United Fruit Company, zou het te betreuren zijn zoo de planters in hunne moeilijke omstandigheden nergens om financiëelen steun konden aankloppen.

De geheele keten van gebeurtenissen in 't laatste jaar in deze bacoven-misère hangt samen met het liquidatie-besluit. Wij behoeven er daarom geen oogenblik voor te vreezen, dat de Minister, die dit besluit nam, de kolonie in den steek zal laten.

Opmerkelijk is het, hoe gemakkelijk de Kamer de regeerings-verklaring heeft geslikt, dat het contract van het gouvernement met de planters van zelf is vervallen en dat, niettegenstaande de uitvoerige vertoogen van den oud-gouverneur M r. S m i d t in de N. R. Ct. Zal deze wakkere strijder voor Suriname's belangen hier het zwijgen toe doen?

***

In de kwestie der vergunningen tot het doen van proeven volgens de Venezuelaansche methode — in onze nummers van 16 en 23 Januari besproken — heeft de Minister zich geschaard aan de zijde van het Surinaamsche bestuur, zoodat men mag aannemen, dat die kwestie uit is.

In de uiteenzetting, die Zijne Excellentie van het tappen volgens de Venezuelaansche methode gaf, zijn eenige onjuistheden geslopen, waardoor men van den gang van zaken een minder juiste voorstelling krijgt. Uit 's Ministers betoog krijgt men den indruk, dat Z. E. iets voelt voor de meening der heeren S t r u y c k e n d e R o y s a n c o u r en G o n g g r i j p, dat men bolletrieboomen, die zoover in het binnenland staan, dat men 't hout niet naar Paramaribo kan afvoeren, niet heeft te beschouwen als een bijzonder waardevol bezit.

***

De heer T y d e m a n besprak uitvoerig de kwestie van den verkoop van „noodzegels" in Suriname. De Minister heeft over de zaak aan den Gouverneur geschreven en gaf de verzekering, dat zoo iets niet meer zou voorkomen. Zorgt men niet dat er steeds een voldoende voorraad postzegels voorhanden is, dan kan men er van verzekerd zijn dat praktijken als door den heer Tydeman bedoeld zich zullen herhalen.

***

Voor de zooveelste maal heeft de heer v. V u u r e n op zijn stokpaardje gedraafd: de reorganisatieplannen der Suriname-commissie moeten en bloc aan de Kamer worden voorgesteld. Zeer verklaarbaar is het dan ook, dat D r. B o s met zeker ongeduld vroeg: wat wil de heer v. V u u r e n dan toch? Wij voor ons kunnen ons niet voorstellen, hoe een wet of een samenstel van wetten, dat de uitvoering beoogt van zulke uiteenloopende voorstellen als er in het rapport der commissie voorkomen, er uit zou zien.

***

Aan de N. R. Ct. van 21 Januari ontleenen wij het volgende bericht:

„Nu het in Suriname met den landbouw vrijwel mis is gegaan, zal eindelijk als hoofd van 't departement in Suriname een landbouwkundige benoemd worden. Binnenkort kan, naar wij vernemen, de benoeming tegemoet worden gezien van een der rijkslandbouwleeraren hier te lande, den heer D. S. Huizinga te Zutfen, tot directeur van landbouw. Jammer, dat de regeering niet eerder met 't systeem gebroken heeft om aan het hoofd van het landbouwdepartement per sé een doctor in de plantkunde te willen hebben.

Wel zal zoo'n doctor in de plantkunde beter in staat zijn verschillende bacteriën, welke ziekten in de cultuurgewassen veroorzaken, volkomen juist te determineeren, doch daaraan heeft de planter heel weinig. Voor hem is het van het grootste gewicht hoe de ziekte bestreden of nog liever voorkomen kan worden. Hierover zal allicht een landbouwkundige beter en doelmatiger raad kunnen schaffen dan een botanicus, die van vruchtwisseling van oeconomische vraagstukken, welke het bedrijf beheerschen, en meer dergelijke problemen, op de collegebanken nooit gehoord heeft.

De nieuwe titularis zal echter geen gemakkelijke taak hebben, daar hij vrijwel in een faillieten boedel komt, en moet trachten nog te redden wat er te redden valt."

Tot zoover het bericht. Of het nu zooveel beter zal gaan dan onder de afgetreden titularissen, zal de toekomst moeten leeren. Met de beste voornemens bezield kwamen deze in Suriname, maar zij werden overladen met bezigheden, die niet tot hun terrein behoorden en kwamen in een hoogst moeilijken tijd te staan tegenover vraagstukken, die men niet in een vloek en een zucht oplost. Het is de groote vraag of zij nuttiger werk zouden hebben kunnen doen, zoo zij op de collegebanken wèl van „vruchtwisseling en van economische vraagstukken" hadden gehoord. Dat een landbouwkundige beter dan een botanicus raad zal kunnen schaffen bij het bestrijden of voorkomen van plantenziekten is een stelling, die wij niet gaarne zouden onderschrijven.

Een Nederlandsch landbouwleeraar zal, in Suriname komende, ook den landbouw hebben te leeren. Gaat de nieuwe titularis daarheen zonder deze overtuiging, dan is het zoo goed als zeker, dat hij spoedig in botsing komt met de planters.

***

Zooals te verwachten was, is er bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting in de Tweede Kamer geen woord gerept over de grensregelingen. Gelukkig kan geconstateerd worden, dat de belangstelling in deze kwestie in den lande toeneemt.

In het laatst verschenen nummer van het Tijdschrift v. h. Kon. Nederl. Aardrijksk. Genootschap (15 Januari) vinden wij van de hand van den secretaris der redactie, den heer J. J. Staal, een artikel getiteld: „De grenzen van onze bezitting Suriname", waarin o. m. ook besproken wordt het Reuterbericht uit Georgetown betreffende de Corantijn. De heer Staal zet uiteen wat het hoofddoel van de Corantijn-expeditie is geweest, nl. om het terrein oostelijk van deze rivier, dat door Schomburgk en Brown nog niet was geëxploiteerd, te onderzoeken.

De heer Staal spreekt den wensch uit, „dat nu spoedig in de Eerste of Tweede Kamer aan onzen Minister van Buitenlandsche Zaken nadere en meer positieve inlichting omtrent de grenskwesties worde gevraagd en verkregen".

Het artikel eindigt met dezen wensch: „Moge weldra aan elke onzekerheid omtrent onze bezitting in Zuid-Amerika een einde komen."

Wij vreezen, dat deze wensch niet spoedig vervuld zal worden.

Het Vaderland (zie Indisch Bijblad van 20 Januari) geeft een belangrijk overzicht van de grenskwestiën in een artikel, getiteld „De grenzen van Suriname". Het blad wijst op de weinige belangstelling aan onze zijde voor deze aangelegenheid — nl. de vraag Koeroeni of Nieuwe Rivier — bij Regeering en Volksvertegenwoordiging" en acht het twijfelachtig „of, zooals voorheen de Fransche Regeering, het Britsche Gouvernement geneigd zal worden bevonden de zaak aan de uitspraak van een scheidsrechter (het Hof van Arbitrage) te onderwerpen."

Met Het Vaderland twijfelen wij zeer, of het Britsche Gouvernement de beslissing van een scheidsrechter zal willen toelaten. Wij zijn nl. vast overtuigd, dat genoemd gouvernement zeer goed weet, dat de beslissing in ons voordeel zou uitvallen. De meening van Het Vad., dat, kwam het tot een beroep op het H. v. A., onze kansen niet zoo goed zouden staan als met het Lawa-vraagstuk het geval was, achten wij absoluut onjuist. Voor een eenvoudiger en duidelijker vraag zou zeker wel nooit een arbiter gesteld zijn. — Maar hoe langer men wacht en hoe meer de fouten, van onzen kant op kaarten en in geschriften begaan, toenemen, hoe moeilijker de zaak wordt.

De regeering verlieze dit niet uit het oog.

Het was voor onze regeering geen gemakkelijke taak om het zoover te krijgen, dat het Lawa-geschil in behoorlijken vorm aan den scheidsrechter werd voorgelegd. Wij hebben ten slotte gezegevierd. Wilde de regeering het Corantijn-vraagstuk nu aangrijpen, de uitslag zou niet anders zijn.

De eerste stap zij publicatie van alle bescheiden, zooals in 1911 door den Minister van Koloniën is toegezegd. Is zoo'n Oranjeboek er eenmaal, dan zal er van de publieke opinie wel genoeg aandrang uitgaan om de regeering tot handelen te doen besluiten.

Curaçao.

De behandeling van de begrooting van Curaçao voor 1913 gaf slechts een mageren schotel. De heer Scheuer was niet tevreden met het antwoord door den Minister gegeven op de vragen in het V. Verslag gedaan naar aanleiding van den slechten sanitairen toestand door het veelvuldig voorkomen op Curaçao van venerische ziekten, zooals die in het Oranjeboek van 1912 besproken zijn. De Minister had namelijk geantwoord, dat naar het oordeel der autoriteiten op Curaçao de toestand in Willemstad zeker niet erger is, dan in andere havenplaatsen in W.-I. Naar hunne meening verdiende de haven van Curaçao niet den slechten roep, dien zij in dit opzicht heeft.

De heer Scheuer was hiermede niet tevreden, maar wenschte krachtige maatregelen. De Minister zeide die toe en deelde mede, dat hij met zijn ambtgenoot van Marine hierover onderhandelingen voerde, maar reglementeering der prostitutie wil de Minister niet. Welke maatregelen blijven er dan over? Wij voorzien, dat op dit gebied wel geen verandering mogelijk zal blijken, zonder reglementeering.

De heer Van Vuuren verdedigde den Gouverneur tegen de aanvallen van partijdigheid bij de benoemingen van ambtenaren en van tegenwerking van het openbaar onderwijs en wees deze aanvallen aan de Cur. Koerier, die niet best te spreken is over de verhooging van de subsidie aan het bijzonder onderwijs. Over deze subsidie hebben wij in een vorig nummer breedvoerig gesproken. Zij schijnt in den Kolonialen Raad thans verworpen te zijn volgens een bericht in De Tijd. Dit bericht moet dan telegrafisch overgeseind zijn, daar we in de laatste bladen uit Curaçao er niets van lazen.

De Minister antwoordde op een en ander, dat hij volkomen overtuigd was van de onpartijdigheid van den Gouverneur en verzekerde, dat de gronden, waarop het voorstel van de subsidie-verhooging is verworpen, al zeer klemmend moeten zijn om Z. E. te overtuigen, dat de verwerping in het belang der kolonie is geweest.

Wij gelooven, dat als de R.-C. Missie eens nauwkeurig opgaf, hoeveel iedere school, waar zij onderwijs geeft, haar kost, de tegenstand ten opzichte van de subsidie minder zoude geweest zijn. De subsidie bestaat nog zoo lang niet en is de laatste jaren aanmerkelijk toegenomen. Menige school in de buitendistricten zal hare leerkrachten met de voor-

FEUILLETON.

Schetsen van 't Indische „platteland". *)

Van Kawat en de Ibis.

IV.

(Slot).

De auto rolde weg, 't soemen verstomde, maar juist toen George onder 'n sherry zijn vrouw van de wederwaardigheden van den ochtend vertelde, hoorde hij de auto weer aankomen.

— Hé, wat komt Dirk weer doen? vroeg Tine.

— Ik weet 't niet, zei George.

Dirk, als een ridder van de droevige figuur, de pet diep in de oogen, strompelde z'n wagen uit, in de hand de nu stijve ibis, wiens lange pooten nog erger deden op 't geheel dan indertijd kawats stijle ooren. George begreep in eens alles. Hij wist wel dat ibis voor z'n tijd eens zou sterven, hij snapte de wraak van zijn ega.

Maar stelt u zich in zijn geval. Hij moet de alsembeker wel tot den bodem uitdrinken.

Och hé, och jé, die arme ibis. Lieve hemel, Dirk, wat ben je onhandig. Mik je op al onze dieren. Hoe is 't gebeurd, foei zoo'n dier dat niet uit den weg kan.

— Ja, mevrouw... meneer... ja... 'n ongelukje...

— Schoot hij uit den hoek?

— Neen, mevrouw, hij schoot niet zoozeer uit... maar......

— Kijk 't beest gewond zijn. Hadt je je zakdoek nu niet even om zijn wond kunnen binden.

— Ja, mevrouw... ja... die... daar zat een gat in..., loog Dirk radeloos.

— Houdt op, houdt op, riep George half wanhopig en half met een neiging om 't uit te gieren van 't lachen. Ik beken alles, Tine, maar het was werkelijk niet, om je te plagen, je begrijpt toch wel... je hield zoo van kawat... maar de zuster had toch ook gelijk... en o, hemel, die kwesties... nu ben je er over heen... en ibis had ik al lang willen weggeven... maar ik dacht......

— Ja, je dacht, dat ik dan lont zou ruiken.... Dacht je nou, mannetje, dat jij met je factotum, die er bij staat of hij zelf direct zal overreden worden, of in de strik van kawat zit, dacht jelui nu, dat je een vrouw zoo voor den mal kon houden....... Schaam je wat! En nu zijn kawat en ibis beiden weg, en nu praat ik er nooit meer over!

En toen zweeg ze als een mof.

Dirk frommelde wat aan zijn pet, retireerde achterwaarts, gaf een venijnige zwaai aan de motor en was weg als een haas, slierde de bocht naar de garage op twee wielen door. En George, achteraf boos, dat hij als Indische hooge meneer in tegenwoordigheid van z'n chauffeur 'n uitbrander had gekregen, mokte.

's Middags om vier uur ging hij met de auto uit, reed zelf, en als een dolle. Voorbij den aanplant op paal 7, voort, voort, tot hij stopte in de kampong waar eens kawat hun allen het leven had gered.

Daar zat de Inlander van toen weer klimaat te

*) Overgenomen uit *Het Weekblad voor Indië.*

gestelde subsidie van f 9 per kind nagenoeg of geheel kunnen betalen.

Een kort woord sprak de heer Scheuer nog over de havenwerken en drong op spoed aan. Geen enkel woord werd gerept over de in ons nummer van 19 Dec. j,. besproken noodzakelijkheid tot onteigening van particuliere gronden langs de haven. De Minister zal voor de voortzetting der werkzaamheden een suppletoire begrooting indienen en verklaarde, dat de werkzaamheden in vollen gang waren. De zandzuiger, die naar Curaçao gesleept wordt, ligt echter met averij in een Engelsche haven.

De heer De Meester bracht hulde aan de particuliere liefdadigheid bij het lenigen van den nood op Curaçao en drong nu aan op middelen om op afdoende wijze het kwaad te verhelpen door de middelen, die het rapport Kakebeene aangeeft, zooals de „dry-farming" methode en de systematische aanleg van dammen. Ook de aankoop van een complex gronden, groot 1340 H.A., voor vestiging der bevolking werd door hem aanbevolen.

Ook hieromtrent zal door den Minister een voorstel ingediend worden.

De heer De Meester verklaarde zich nòch bestrijder, nòch verdediger van eenige Cur. courant te vond, dat er wel reden was voor de klacht over partijdigheid van den Gouverneur, omdat de beide onlangs benoemde ambtenaren, waarover de kwestie thans ging, niet alleen geestverwanten, maar ook groote vrienden van den Gouverneur zijn.

Hiermede is de begrooting voor Curaçao voorloopig afgehandeld. Binnenkort zullen wij zien wat de Minister doen zal met de verworpen subsidie-voorstellen.

***

De dagen van Kerstmis tot na Nieuwjaar hebben van oudsher een slechten naam op Curaçao wat de ongebondenheid en dronkenschap van de negerbevolking — en niet alleen van deze — betreft. In 1807 kostte deze toestand de onafhankelijkheid van Curaçao, toen een Engelsch eskader op den 1sten Januari, op de hoogte van den gewoonlijk benevelden toestand van bevolking, bezetting der forten en bemanning der oorlogschepen, de haven des morgens binnenzeilde, de batterijen en schepen bombardeerde en na een kort gevecht het eiland overmeesterde.

De Wekker schrijft over het laatst verloopen feest het navolgende:

„Het Kerstfeest had dit jaar een vrij kalm verloop. De economische toestand van het eiland in den laatsten tijd liet aan de volksklassen, althans van het sterke geslacht daarvan ook niet toe, veel aan Bacchus te offeren, want Bruintje kon dat niet trekken. Toch heeft het hier en daar niet aan tooneelen van dronkenschap ontbroken, waarbij vechtpartijen voorvielen. „Als de wijn is in den man, dan is de wijsheid in de kan", zegt het spreekwoord.

Wat de dames uit de „volksklasse" betreft, zij spreidden een weelde ten toon, die hare verklaring alleen kan vinden in zekere mate van betrekkelijke welvaart, die de hoedenvlechterij onder haar teweeg brengt. Wat een massa japons met schrille kleuren en een macht van paraplu̇ieachtige hoeden!"

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Inlander in het teeken van Onderwijs en Vereeniging.

Naar aanleiding van een „Ingezonden stuk" in het Bat. Nblad, waarin het feit besproken werd dat de Regeering in overweging geeft eene bepaling te maken, dat de zoons van regenten, die niet tot het Chrtstendom overgaan, niet tot opvolgers van hun vader benoemd zullen worden, vraagt T.S. in de Sinar Djawa, of de regenten nu nog het feit zouden willen ontkennen, dat hunne namen niet meer in de moskeeën en langgars (bedehuizen) bij de Vrijdagpreek genoemd worden. *)

O! wat zullen er dan vele christenkerken op Java verrijzen! roept schrijver spottend uit.

Evengenoemd blad, melding makende van de *„Vereeniging tot bevordering van neutraal onderwijs in Djokdjakarta"* voegt daaraan toe, dat deze nu rechtspersoonlijkheid verkregen heeft en dat Pangeran Aria Notodiredjo (uit het Pakoe alamsche huis), die haar oprichtte, tot President gekozen is. Vele Europeanen hebben aan de tot standkoming van deze vereeniging medegewerkt. Het zal nu van de verdere deelneming der Javanen afhangen of zij bloeien zal, m. a. w. of er meerdere scholen opgericht zullen kunnen worden.

De contributie voor het lidmaatschap is niet groot. En waar nu ook de Regeering subsidie verleend heeft, wekt het blad met aandrang een ieder op lid van deze vereeniging te worden.

De Inlanders vragen overal niet alleen om scholen, maar staan in den laatsten tijd ook meer en meer in het teeken van de vereeniging.

Reeds jaren geleden vormden zich aan elke kweek- en opleidingsschool vereenigingen onder de leerlingen. De Inlandsche bladen wekken op tot het vormen van bonden, ook onder de jeugd. Zij bevorderen den gemeenschapszin en het verantwoordelijkheidsgevoel. Is Boedi Oetomo niet ontstaan op initiatief van de leerlingen der Dokter-

*) Eenigen tijd geleden moet aan eenige regenten de vraag gedaan zijn of het waar is, dat in de Vrijdagpreek hunne namen genoemd werden, in verband met den zegen, die over hen als hoofd van den Mohamedaanschen godsdienst en als zoodanig daarop toezicht uitoefenende, van Allah werd afgesmeekt. De vraag werd ontkennend beantwoord en daaruit de gevolgtrekking gemaakt, dat alsdan geen bezwaar kon bestaan, dat Christenen regent of regenten Christen werden.

schieten en gaf een vriendelijken groet van herkenning.

— Weet je nog, dat ik een hond van je kocht een jaar geleden zoowat, je weet wel, toen we bijna tegen die telefoondraad opgereden waren.

— Of ik 't weet, zei de Inlander, „toean ampir tjilaka", ja, meneer gaf me toen een ringgit, maar het was ook een goede „plandoek-vanger" (klein hertje).

— Van katten was ie ook niet vies, spotte Dirk even.

— Heb je nog meer van zulke honden?

— Ja meneer, nog wel twee, de een is 'n mannetje, die kan ik niet vangen nu, maar wel de andere, dat is een teef, die komt bijna nooit onder 't huis vandaan, kijk daar zit hij.

Daar zat kawat, twee groen gloeiende oogen in de halve duisternis der kollong, vlak naast elkaar, geel als een raap, ooren als lanspunten, vliegenbobbeltjes dikker dan kawat ze ooit had. Mager, schunnig en vol haarlooze plekken.

— Verkoop mij die, ik geef je twee ringgits.

— Trima kasih toean.

— En van mij krijg je er een ringgit bij, zei Dirk.

George wilde dit wel weigeren, maar neen het was een brave impuls.

Kawat II werd nu te voorschijn gesleurd. Dirk kreeg een hap in zijn hand, George een krab, doch ze verzekerden hem toch achter in den wagen met een uitgeplozen stuk vies touw, en terug ging het weer, full speed.

Dat de toewan besar gek was geworden, is sinds dien tijd een voldongen feit in die kampong... ja, als je van je vrouw houdt......

Tine was leelijk ongerust geworden, dat de auto zoo laat terugkwam en toen ze eindelijk de sterke lichten zag, die aangroeiden van vlekjes tot zonnen en de voorgalerij overstroomden met een zee van licht, was ze in-dankbaar en vol berouw over haar standje en George en Dirk zagen de scherpe kijkers van 's morgens nu zacht en wat vochtig.

— Kindlief, kijk eens, Dirk en ik geven je de moeder van kawat in z'n plaats. We hebben hem gekocht bij den vroegeren baas van kawat enne... de zuster zal hiervan afblijven, dat verzeker ik je.

— D'r katten zouden d'r in alle geval één voor één onder mijn wieletjes als moes uitkomen, bromde Dirk... en hij wenschte getrouwd te zijn: zulke ruzietjes en 't dan zoo lollig goedmaken.

Tine vond 't lief, was bewogen.

— Kawat II zal niet wegloopen en lastig zijn, 't is immers een vrouwtje.

Of 't personeel de komst van kawat op prijs stelde, weet ik niet, maar Tine zelf zorgde voor 'n waardige dressuur, 's nachts lag kawat aan den ketting, hij beet niemand, snoepte bevredigend weinig, en de maan moest „betoel betoel" vol zijn, wilde een enkele lange huil z'n muil ontsnappen, ja de laatste maal, dat ik hem zag, had hij wel de dikte van den ouden kawat en was zijn vel tot even bar, doch z'n ooren waren z'n trotsch geworden, zonder één wondje, gaaf en belonst als 't gele vel van een perzik.

Djawaschool? Maar de samenkomsten moeten, merkt de redactie op, niet altijd vergezeld gaan van feestelijkheden, die veel geld kosten. Daartegen moet gewaakt worden. De Inlander houdt dikwijls te veel van pret en vertoon.

Te Madioen is de Mardi Boedi opgericht, een vereeniging tot bevordering en verspreiding van de Nederlandsche taal onder de Inlanders, door middel van leeszalen en bibliotheken.

„Ambtenaren van Semarang en Pekalongan" — roept de berichtgever in hetzelfde blad uit — „waar blijft gij, waarom doet gij niet evenzoo?"

In Djokdjakarta komt leven onder de Sultansambtenaren. Tridjojo, een vereeniging van die ambtenaren, heeft ten huize van Pangeran Soeriodiningrat een vergadering gehouden, die door wel honderd vijftig personen werd bezocht, en waarin het besluit genomen werd een coöperatieve toko (winkel) van zijden stoffen en lijnwaden op te richten.

Ten huize van Raden Mas Atmosoewarno, loerah van de kampong Kadanoeredjan (Djokdjakarta)* werd een vergadering gehouden van de vereeniging Poro Satrio, die in afwachting van de eindbeslissing van den Rijksbestierder met groote meerderheid van stemmen het besluit genomen heeft, om twee in de benteng gelegen pandhuizen in pacht over te nemen.

Op verzoek van Pangeran Aria Notodiredjo, die ook tot Voorzitter van het hoofdbestuur van Boedi Oetomo gekozen is, hebben de ambtenaren van Djokdjakarta vergaderd, om lid te worden dezer vereen.

Hoe is men er toch toe gekomen, vraagt bovengenoemd blad, om een Prins uit het huis van Pakoe Alam aan het hoofd van deze vereeniging te stellen?

Ook in Kendal is een afdeeling van Boedi Oetomo opgericht met den onder-collecteur aldaar tot Voorzitter. Er schijnt dus weer meer leven in dezen Jong-Javanen-Bond te komen.

Te Djokjakarta werd met 1 Januari j.l. een Ambonsche school geopend, terwijl te Semarang op initiatief van Mas Soedjono, president van de afdeeling Semarang van Boedi Oetomo, een Hollandsche cursus is geopend.

In Soerabaja is de vereeniging Podo Roso tot stand gekomen met het doel gezamenlijk handel te drijven in padi en tweede gewassen en zulks tot tegengang van kwade praktijken onder de Chineezen, die o.m. er van beschuldigd worden, dat zij tijdens de Februari-rellletjes in het afgeloopen jaar niet alleen hunne rijstpakhuizen gesloten hebben, doch ook den aanwezigen voorraad van de Arabieren hebben willen opkoopen, om daardoor aan de Inlandsche bevolking haar onmisbaar voedsel te onthouden en deze zoodoende tot verzet tegen het gouvernement op te zetten.

Het maatschappelijk kapitaal van Podo Roso bedraagt *f* 50.000, verdeeld in 5000 aandeelen van *f* 10.—.

De behoefte aan meer onderwijs wordt ook door de Inlanders der Buitenbezittingen gevoeld. Zoo vraagt de Pertja Timor van Medan om meer dessaonderricht, doch dan zulk onderwijs, dat geschikt is om den landman vooruit te brengen, dus praktische landbouwkennis. Geen vrees zal gekoesterd behoeven te worden, dat dergelijke scholen niet vol zullen loopen, zoo merkt het blad op.

Ook om Inlandsche meisjesscholen wordt gevraagd en in deze verzoekt men in het bijzonder de hulp en den steun van het Bestuur.

Te Loeboeg Pakam (Oostkust van Sumatra) heeft een feestelijke herdenking plaats gehad van de afdeeling van Boedi Oetomo aldaar. Dit feest werd bezocht door alle leden, maar ook door Europeanen uit Medan, Langkat en Pangkalan Brandan, wel zestig in getal.

Verandering van Kleederdracht. Iemand, die zich teekent Setan Njiloeman, bespreekt in de Sinar Djawa de wenschelijkheid voor den Javaan om afstand te doen van de Javaansche kleederdracht en daarvoor de Europeesche aan te nemen, die niets duurder, ja goedkooper en gemakkelijker is. De Javaansche kleederdracht is, natuurlijk, als men behoorlijk naar eisch gekleed wil gaan omslachtig en tijdroovend, ook lastig, vooral als men haast heeft. Wil men op tijd gereed zijn, dan heeft men zich reeds een uur van te voren bezig te houden met zijn toilet, alleen al om den hoofddoek in de gelijkte plooien goed om te doen.

Ook in de Bintang Soerabaja wordt deze verandering van kleeding, vooral voor schoolgaande kinderen warm aanbevolen en het voorbeeld, dat Pangeran Adipati Ario Mangkoe Negoro VI ten deze in zijn gebied gegeven heeft, ten zeerste geprezen.

Ouden van dagen, conservatieven van geest en ook Europeanen, die op hormat (eer) betuigingen, zoo innig verbonden aan het Javaansche costuum zijn gesteld, keuren deze voorgestelde wijziging ten zeerste af. *)

Lijkverbranding. Naast het verlangen van den Javaan om als Europeaan gekleed te kunnen gaan, slaakt een ander landgenoot de verzuchting, waarom hij niets meer van lijkverbranding hoort. Vier à vijf jaren geleden vernam hij van een besluit om te Semarang en andere plaatsen crematoria op te richten. Hij acht het wenschelijk, dat de kosten over geheel Indië gedragen worden, opdat het lijk van den Javaan op Europeesche wijze tot asch verbrand kan worden.

Kjai Marga moet, volgens het Soer. Nbl., voorspeld hebben, dat in het jaar 2000 de Christus weer op aarde komen zal, maar dan onder den naam en in den geest van een nieuwen Mohamed. Gelijktijdig zal er overal strijd en oorlog gevoerd worden. Daarna zullen alle volken eendrachtig als broeders leven, want dan zal hij de wereldvrede aanbrengen. En de mannen zullen ieder vier vrouwen mogen huwen.

De Bintang Soerabaja merkt op, dat deze voorspelling zeker nòch door de Mohamedanen, nòch door de Christenen geloofd zal worden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Boycot van Japansche waren. In de Ho Po worden eenige beschouwingen gegeven omtrent de bestaande uitsluiting van den Japanschen handel en de Chineezen in Nederlandsch-Indië opgewekt om daaraan mede te doen en die te bevorderen.

De uitsluiting is in den O.-I. archipel begonnen ter hoofdplaats Semarang en heeft zich vervolgens uitgebreid tot Cheribon, Ambarawa, Salatiga, Demak, Koedoes Pati, Rembang, Lasem, Bandoeng en nog eenige andere plaatsen.

In China was zij reeds verscheiden maanden eerder in werking getreden.

De reden, waarom men tot die uitsluiting is overgegaan, komt in hoofdzaak hierop neer, dat Japan, hoewel in de nabijheid van China gelegen en de Japanner tot hetzelfde gele Aziatische ras behoorende als de Chinees, tegenover het Chineesche rijk optreedt op zoodanige wijze, dat van vertrouwelijkheid en oprechtheid geen sprake kan zijn. Uit al de politieke handelingen van de Japansche regeering is gebleken, dat zij Japan ten koste van Chineesch gebied vergrooten wil. Voor het uiterlijk en in het gesprek zijn de Japanners hoffelijk en vriendelijk, doch dit is maar schijn en dient slechts om andere bedoelingen te verbergen.

Japan ziet ongaarne een krachtig China en de vele hulpbronnen van dat land groeien. De Japansche regeering heeft er steeds naar gestreefd om stukken grond van China weg te nemen en deinsde er niet voor terug, om de oorlogen van de laatste jaren te beginnen. Zij had daarbij succes. De oorlog met China bezorgde haar Tay Wan, terwijl de vesting Port Arthur en het gebied van Lio Tong, dat ook tot China's grondgebied behoorde, op de Russen werd veroverd.

In 1907 verschafte de Japansche regeering met opzet het benoodigde oorlogsmateriaal ten behoeve van de Chineesche partij Pak Koen Taun en sedert dien tijd paste China het uitsluitingstelsel op de Japanners toe. Het werd onmiddellijk door het volk aanvaard en wel zoodanig, dat alle aanwezige Japansche goederen in het water werden geworpen en men in den vervolge in geen handelsrelaties meer met de Japanners wilde treden.

Ware China toenmaals reeds een republiek geweest, die over een sterk leger en een krachtige marine beschikte, de uitsluiting zoude terstond nog veel grooter uitbreiding hebben kunnen aannemen, doch dit neemt niet weg, dat de maatregel, zooals die door het krachtig aaneengesloten China wordt toegepast aan Japan toch groote handelschade heeft toegebracht en nog toebrengt.

Japan wil wel de genegenheid van China win-

*) Zouden er ook geen bedenkingen van praktischen en aestetischen aard tegen te opperen zijn?

en in 't belang van den Japanschen handel, doch daar de Japansche regeering tevens den val van China beoogt, kan het Chineesche volk die vriendelijke toenadering niet aanvaarden en geen belangstelling voor Japan koesteren. Een getrapt dier, dat pijn lijdt, wil naar vermogen terug bijten en zoo is het ook met den Chinees, doch of dit door den Japanner wordt begrepen, is twijfelachtig.

Alle Chineezen, zoowel in het moederland als daarbuiten moeten van zich afbijten en deze boycot krachtig steunen en zoodoende het bewijs leveren, dat zij liefde hebben voor het moederland, betoogt de Ho Po.

Herhaaldelijk is er in de Chin.-Maleische bladen op gewezen, dat zij zich daarvoor moeten aansluiten want zonder bepaalde organisatie komt van zulk een boycot weinig terecht.

De Chineezen in Bandoeng zijn nu ook overgegaan om daar de Japansche goederen te weren. Zulks werd in de vergadering van de vereeniging Siang Hwee besloten. In Chineesche toko's zullen voortaan geen goederen van Japansche afkomst meer verkocht worden. De aanwezige voorraad zal vooraf à tout prix van de hand worden gedaan. De Chineesche handelaren in andere plaatsen worden verzocht hetzelfde te doen. Zoo lezen wij in de Pewarta Soerabaja.

Chineesche Taalkennis. De kennis van eigen taal is bij ons Chineezen nog zeer gebrekkig. Aldus de Tiong Hoa Wi Sien Po, die vervolgt:

Een land zonder inwoners is een onbewoond land. Een land, bevolkt met menschen, die hun geboortegrond niet liefhebben, zal er niet op vooruitgaan. De bevolking, die de landstaal niet verstaat, waar zal zij de liefde vandaan halen om dat land lief te hebben? Nog erger: zoo'n volk heeft geen vaderland! Van ons Chineezen te zeggen, dat wij geen vaderland hebben is niet juist. Is het niet nog ongerijmder om van ons te zeggen: dat wij onze taal niet verstaan? Deze bewering is zoo algemeen verspreid, dat zij als waar wordt aangenomen. Moeten wij dan opgelost worden in een andere natie?

Vele Chineesche scholen moeten wij hebben voor het onderricht in onze eigene taal.

De Chinees in Ned.-Indië vraagt ook om onderwijs in het Engelsch.

Naar aanleiding van een verhandeling van den oud-minister Fock op het jongste taal- en letterkundig congres, staat het volgende in Sinar Sumatra te lezen:

Een vergelijking wordt gemaakt tusschen de vroegere handelspolitiek van de Oost-Indische Compagnie en die der Engelschen met de tegenwoordige zoogenaamde Ethische politiek. Van deze politiek worden voor de Hollanders zelf de beste verwachtingen gekoesterd. De heer Fock zegt, dat het Inl. onderwijs moet worden bevorderd door uitbreiding van het aantal dessascholen en scholen met M. U. L. O.; zóó dat ten slotte overal het Nederlandsch als voertaal zal worden gebezigd. Waar dit voorstaat en ook in verschillende aanschrijvingen van de Regeering er op wordt aangedrongen om de kennis van de Nederlandsche taal bij de Inl. hoofden en ambtenaren te bevorderen en te onderhouden, is het te betreuren, dat — en mag wel de vraag gesteld worden waarom — nog vele Europeesche ambtenaren er niet op gesteld zijn hunne Inlandsche ondergeschikten en ook ons, Chineezen, in de Nederlandsche taal toe te spreken en nog veel minder gedogen dat wij ons van deze taal bedienen om onze gedachten in woord en geschrift tot onze meerderen te doen komen.

Het blad zegt verder: behalve bovengenoemde scholen worden ook vakscholen opgericht voor Inlandsche artsen, rechterlijke ambtenaren, veeartsen en zoo voort.

Het werk van Raden Adjeng Kartini wordt herdacht, ook de beweging, die nu gaande is, dat velen ook onder de Chineezen hunne kinderen naar Holland zenden om daar het onderwijs te volgen. Deze beweging worde niet kunstmatig opgeschroefd. Veel zijn de bezwaren om jonge kinderen naar het Europeesche klimaat over te brengen en ze daaraan te doen gewennen. Beter is het den leerlingen de gelegenheid te geven om zich in Indië zelf te bekwamen, en zulks niet alleen voor den Inlander, maar ook voor den Indo en den peranakan Chinees. De Indo drukt zich nog slecht uit in het Hollandsch. Het onderwijs moet zoo zijn ingericht, dat hij zich niet verinlandscht. Voor de Chineezen moeten niet alleen Holl. Gouvernem.scholen opgericht worden, maar ook cursussen gegeven worden voor het onderricht in de Engelsche taal, zoo besluit het blad.

Van Vreemde Koloniën.

JAVANEN NAAR SAMOWA?

Wij hebben bij twee gelegenheden reeds gewezen op de van Duitsche zijde gekomen verklaringen betreffende onderhandelingen, die door de D. regeering zouden zijn aangeknoopt over de aanneming van koelies op Java voor de Samowa eilanden. Men weet, dat die verklaringen het voorstelden alsof de zaak zoo goed als beklonken was, wanneer voldaan werd aan den eisch onzer regeering om een geregelde stoomvaartverbinding van Batavia met Samowa tot stand te brengen, ten einde aan de in de contracten te bedingen voorwaarden van terugkeer waarborg van naleving te verzekeren.

't Heeft ons verwonderd van de zijde onzer regeering hierover niet meer te hooren, maar deze doet in den laatsten tijd voor haar buitenlandsche politiek meer zoo geheimzinnig dat 't eigen nieuws ons meermalen uit 't buitenland moet toekomen, en wij mogen dus aan de juistheid nog niet twijfelen omdat de Nederl. regeering zich niet geuit heeft. Ook is 't mogelijk dat de besprekingen tot nu toe alleen met de N. I. regeering gevoerd zijn.

In de D. Kolonialzeit. van 18 Januari wijdt Rich. Deeken een artikel aan het arbeidersvraagstuk voor Samowa en daarin krijgt de Javanen-koeliekwestie ook weer een ruime beurt.

Na uiteengezet te hebben hoe de moeilijkheden over de aanvoer van Chineesche koelies er dreigen tot bankerott, radikal bankerott te voeren, wanneer niet bijtijds een andere oplossing gevonden wordt, komt hij tot 't Javanen-vraagstuk.

Er brak een straal van hoop door, aldus de Schr. Onderhandelingen met de N. I. regeering te Batavia om Javaansche arbeiders naar Samowa over te voeren, lieten zich zoo goed aanzien dat men in Samowa weer vrijer ademde. Maar toen kwam er weer een ernstige tegenvaller, dit was dan de eisch der stoomvaartverbinding. 't D. gouvernement en de planters in Samowa wilden samen overleggen hoe aan die voorwaarde te voldoen. Doch nu klaagt Deeken dat deze zaak geen stap verder gekomen is, niettegenstaande er juist bijzondere haast bij is. Hij vreest dat deze wending een gevolg is van de toenemende vraag om arbeiders in de Nederl. koloniën, nu de Chineezen daar ook met soortgelijke eischen komen als in Samowa en zich bovendien door opstootjes tot weinig gewenschte gasten maken. Toch acht hij de houding der N. I. regeering kortzichtig, als zij inderdaad de overvoer van Javanen naar Samowa mocht tegenwerken. De Chineezen toch trachten van den nood van Samowa partij te trekken om voorwaarden te bedingen die „Samoa für die chinesischen Arbeiter zum Himmel auf Erden" moet maken. Mocht D. verplicht worden hierop in te gaan, dan zal de afgedwongen toestand aan andere koloniën ter navolging voorgehouden worden. Voor Java beteekent 't afgeven van 2- tot 3000 arbeiders niets, 't weigeren kan 't in zijn verhouding tot de talrijke Chineezen daarentegen nieuwe moeilijkheden voorbereiden.

Reeds ontbreken op Samowa 1200 werklieden, en nog zijn 400 Chin. bestemd weldra te vertrekken. Toch had 't aantal der vernieuwde contracten herhaaldelijk bewezen dat de koelies er tevreden waren, totdat de Chin. regeering ingreep om hun onaannemelijke eischen te doen stellen. Meer dan 10 millioen mark kapitaal en inspannenden pionier-arbeid van tien jaren zullen verloren gaan. Een andere mogelijkheid is er niet. Stilstand is verlies van alles, want de Samowasche groei der wilde planten verstikt elke plantage, die niet zorgvuldig onderhouden wordt.

De Schr. verwacht alleen nog uitkomst van de belangstelling die de oud-gouverneur van Samowa, Dr. Sofl, thans minister van Koloniën, voor zijn vroeger bestuursgebied heeft, maar hij vraagt zich af of 't departement van Buitenlandsche Zaken 't gewicht der zaak wel ten volle inziet. Hij vreest dat de vraagstukken van groote politiek thans aan de orde, dit kleine vraagstuk te gering doen schatten. En toch kan de redding slechts komen van practische voorstellen in Peking, en vooral ook in Den Haag, waar men de bevriende D. regeering zeker ter wille zal zijn als 't belang der zaak maar duidelijk wordt uiteengezet, aanhangig te maken.

Rich. Deeken dringt ten slotte nog eens aan op voortvarendheid, talmt men dan gaan de plantages reddeloos ten gronde.

Door dit laatste gedeelte wordt het nog waarschijnlijker dat de onderhandelingen tot nu toe alleen met Batavia (Buitenzorg) zijn gevoerd, en tevens dat er geen kwestie schijnt te zijn van een toegeven aan de Chin. eischen, zoodat de vrees voor een te stellen precedent ons niet angstig behoeft te maken. Maar afgezien hiervan, heeft de vraag voor ons wel genoeg beteekenis om rechtmatige nieuwsgierigheid op te wekken. Zou een der volksvertegenwoordigers hierover niet een regeeringsverklaring willen uitlokken? Geschiedt dit, dan ware tegelijkertijd aan te dringen op 't aanstellen van een bekwaam, ijverig Nederlandsch consul te Samowa, om voor de belangen onzer onderdanen te waken en hun den moreelen steun te schenken, er een vertegenwoordiger hunner belang te bezitten, zooals wij in een vorig nummer van dit weekblad reeds bepleit hebben.

***

Om een nader bepaald begrip te geven van den omvang van den handel van Samowa, ontleenen wij aan andere gegevens deze cijfers: in de eerste helft van 1912 nam de invoer, vergeleken met de eerste helft van 1911 toe van 1825000 tot 2286000 M., de uitvoer van 1586000 tot 2159000 M. De voornaamste exportartikelen waren kopra en cacao, voor 't eerst kwam daar ditmaal gummi bij.

EEN SPOORWEG DOOR DE SAHARA.

't Tijdschrift voor Economische Geographie geeft eenige bijzonderheden over 't reeds meermalen besproken plan voor dezen spoorweg, vooral naar Fransche gegevens bewerkt.

Aanvankelijk stelde de Commission supérieure du Sahara een onderzoek in betreffende den aanleg van een lijn van Algiers naar den Niger. Later werd dit plan uitgebreid, zoodat niet alleen 't Niger-gebied, Timboektoe en 't Tshad-meer bereikt zouden worden, maar ook Kongo er in opgenomen werd en zelfs aansluiting verkregen zou worden met de Kaap-Caïrospoor De voornaamste verdedigers van 't groote plan achten de verwezenlijking noodig op strategische, politieke en economische gronden.

In Algiers en Tunis heeft Frankrijk nu al 5200 K.M. spoorlijn aangelegd, in Senegal 475, in 't Niger-gebied 533, in Guinea 588, aan de Ivoorkust 183, in Dahomey 293 K.M. De voorgestelde lijn zal deze kleine netten vereenigen en ze in gemeenschap brengen met Oost- en Zuid Afrika.

De reis naar de Kaap, van Europa uit, zou belangrijk worden ingekort. Dit zou niet alleen 't verkeer van Europa met Afrika rechtstreeks ten goede komen, maar ook dat met Zuid Amerika zou er groot voordeel van trekken, terwijl Zanzibar en Madagaskar ook gemakkelijk te bereiken zouden worden. De kosten van aanleg en exploitatie zouden door 't verkeer goed gemaakt kunnen worden. De aanlegkosten worden op 80000 fr. per K.M. geschat in de Sahara, op 100000 fr. per K.M. in Kongo. Ter vergelijking wordt opgegeven dat de boven-Kongospoorweg 80000 fr. en de trans-Siberische 70000 fr. p. K.M. heeft gekost.

Een commissie van officieren en ingenieurs is thans bezig den juisten weg te bestudeeren voor 't beste tracé.

CHINEESCHE LEENING.

Uit allerlei tegenstrijdige berichten is toch deze conclusie te trekken, dat van de zesmogendheden leening niets komen zal. China tracht een binnenlandsche leening tot stand te brengen, waarvoor 't ook veel geld hoopt te krijgen uit de Straits en uit Nederl.-Indië. Agenten zouden zich daar reeds ijverig inspannen om de Chin. staatspapieren te plaatsen.

ZUID-AFRIKA.

Met een paar zinnen hebben wij melding gemaakt van de beteekenis van 't aftreden van generaal Hertzog als minister. Nu de bijzonderheden bekend worden van de betoogingen, welke in verband daarmede hebben plaats gehad dienen wij nog eens nader over deze zaak te spreken, die voor ons Nederlanders een speciaal belangwekkend verloop heeft genomen.

Op een afstand gezien, en misschien ook wel voor velen, die toeschouwers van meer nabij waren, kreeg 't er langzaam aan iets van dat de Hollandsche stam in Zuid-Afrika rasch aan 't verengelschen was, zoodat al 't eigenaardige en de taal in 't bijzonder van den Boer sterk verging in Britsche opvatting, Britsche manieren en Engelsche taal. 't Kaffer-Nederlandsch scheen meer kans te hebben op een lang leven dan 't Boer-Hollandsch.

Plots is een spontane uiting van duizenden komen getuigen van den ouden geest, die nog voortleeft en waaraan vele ouderen niet alleen, maar ook vele jongen nog heel, heel sterk gehecht blijken te zijn. 't Doet ons goed die kracht van 't stamverwante bloed, die taaiheid van Hollandsch gezindheid waar te nemen. Lijkt 't voor 't oogenblik dat deze uiting tweespalt kan brengen onder de voormalige voormannen in Afrika, wij gelooven dat de regeering, die in andere opzichten getoond heeft een open oog te hebben voor 't welzijn dezer jongste harer koloniën, ook de beteekenis zal begrijpen van de waarschuwing dat 't Hollandsche element niet stelselmatig vervreemd wil worden, dat zij 't mooie, verhevene daarin zal weten te waardeeren, en dat de weg dan gevonden zal worden om de twee stroomingen weer tot elkander te brengen en voortaan zonder wrevel samen te laten gaan. Slaagt de regeering hierin dan heeft deze storm 't goede gehad alleen van den waan eener wegstervende Hollander-partij te genezen, zoodat de inzichten verhelderd zijn.

De betooging, waarvoor generaal de Wet uit zijn teruggetrokken leven weer te voorschijn is gekomen, werd geleid door den advocaat de Villiers Roos. Zij was een verheerlijking van den uit 't ministerie gezette generaal Hertzog, tegenover den voorzitter van 't huidige kabinet, generaal Botha. Ongeveer 2000 menschen namen er aan deel, zij werd te Pretoria gehouden, aan den voet van 't nog niet onthulde Paul Kruger-standbeeld.

Ds. Fourie, een der jongen in de Hollandsche beweging, begon met een gebed, waarin o.a. voorkwam „wij smeken U, bewaar ons voor revolutie, doch geef ons ook kracht en moed om, waar 't ons beginsel geldt, ons niet te schamen."

De leider, adv. Roos, verklaarde geen splitsing in de partij te willen, 99 van de 100 Afrikaanders staan bij gen. Hertzog, er is dus eenheid om de twee beginselen te vragen, die de generaal voorop zet. Deze zijn, op te komen tegen de menschen die als fortuinzoekers naar Z. A. komen, om na hun zakken gevuld te hebben, zoo gauw mogelijk naar een ander land te gaan. Het tweede is: moet iemand die in Z. A. geboren is of dit land als 't zijne heeft aangenomen, dit land laten voorgaan of een ander land?

Spr. betoogde verder dat alleen Hertzog de dringende naturellen-politiek tot een oplossing kan brengen.

't Meeste indruk maakte een lange rede van Christiaan de Wet. Hij spoorde tot kalmte, maar niet tot berusting aan. „Stil moeten wij werken maar beslist, totdat wij Hertzog weer terug hebben, waar wij hem geplaatst hadden". Geen man zeide hij, mag er aan denken om van zijn partij af te gaan en zich bij de andere aan te sluiten, die eerst den buurman wil helpen en dan zichzelf. Hij noemde gen. Hertzog een bewonderenswaardig man, de man, dien 't volk noodig heeft, een man van karakter, zooals de presidenten Brand, Kruger, Steijn en Reitz.

Een motie werd aangenomen, die vertrouwen uitdrukte in de tegenwoordige regeering, doch het volle vertrouwen zal alleen terugkeeren als gen. Hertzog weer in 't kabinet is opgenomen.

't Glanspunt van de betooging was de optocht naar Hertzog's woning. Ruiters, wielrijders, betoogers te voet. Onder hen ook vele bekende figuren, als gen. Erasmus 't oud-lid van den Volksraad Wolmarans. De generaal verscheen voor zijn woning en klom op een tafel om de menigte toe te spreken. De grondtoon van zijn rede was: 't Is niet omdat ik als minister ben afgetreden, dat 't volk verontwaardigd is, maar om de zwakheid en beginselloosheid, die daardoor weer getoond is. 't Volk had gerekend meer kracht, beginselvastheid en standvastigheid te zullen zien. Als wij dit land groot willen maken, moeten wij handelen volgens den vasten wil van 't volk. Daarbij behoeft geen tweedracht en bitterheid gevoed te worden, maar naar den volkswil moet geluisterd worden. De betooging te Pretoria kon hiertoe een der middelen zijn.

Op deze demonstratie zijn er van minder omvang ook in andere plaatsen gevolgd. Er wordt gesproken van de vorming van een comité voor de geheele Zuid-Afrik. partij in de Unie. Dit zal een program van actie opstellen. Er zou zelfs sprake zijn van een referendum een beslissing te nemen in de kwestie tusschen gen. Botha en gen. Hertzog.

De laatste berichten uit Kaapstad maken melding van een vergadering waarin de beide generaals hun standpunt hebben uiteengezet.

Voorwaar! wat daar nu in Z. Afrika gedaan wordt verdient volle en warme belangstelling in Nederland! In dit verband bevelen wij de lezing ten zeerste aan van hetgeen hier volgt.

Een aantal dames en heeren heeft zich in Nederland tot een comité gevormd om gelden bijeen te brengen voor de oprichting van een gebouw te Pretoria, dat als centrum zal dienen van de Hollandsch-sprekende jongelieden van Z.-Afrika.

„Van alle kanten — aldus zeggen zij in een rondschrijven — „vernemen wij dat er in Zuid-Afrika — in de Kaapkolonie, in den Vrijstaat, in Transvaal — onder onze stamgenooten een herleving is als nooit te voren.

Daarom moeten nu de handen ineen geslagen worden, daarom moeten wij nu alle krachten inspannen om iets tot stand te brengen, dat tot in de verre toekomst tot heil en opbouwing kan strekken van onze stamgenooten in Zuid-Afrika.

Er moet een gebouw zijn en wel te Pretoria, dat als middelpunt kan dienen, van waar een kracht kan uitgaan; allereerst in de hoofdstad Pretoria en van daar over geheel de Zuid-Afrikaansche Unie.

Er is een toekomst voor de Hollandsch-sprekende bevolking van Zuid-Afrika!

Nu de Afrikaander voelt en leeft en strijdt voor zijn taal, voor zijn traditiën, moeten wij hem steunen.

De boerenbevolking kan nog niet doen wat zij in dit opzicht zou wenschen te doen; het is nauwelijks tien jaren geleden dat de alles verwoestende oorlog woedde en zwaar drukken nog de vele schulden, aangegaan om het bedrijf te kunnen hervatten.

Daarom hebben wij ons opgemaakt om te helpen en wij weten dat er velen in Nederland zijn, die ons zullen steunen; het gaat om het behoud van de taal, van de nationale gevoelens en traditiën, van de volkskerk, in één woord om het behoud van de hoogste geestelijke goederen van onze stamgenooten.

Het gebouw, dat men daar wenscht te doen verrijzen, moet bevatten: een bibliotheek van Hollandsche boeken en tijdschriften, een leeszaal, een conversatiezaal, een koffiekamer, en tevens eenige eenvoudige slaapkamers.

In de eerste plaats zal het gebouw bestemd wezen voor Hollandsch-sprekende Afrikaansche jongelieden, die uit alle deelen van de Unie naar Pretoria komen.

Een gunstig gelegen terrein is reeds gekocht en grootendeels betaald; wie wil ons steunen om het geld bijeen te brengen om dit gebouw daarop te doen verrijzen?

Ds. H. D. van Broekhuizen uit Pretoria is thans in ons land om een jaar te studeeren aan een onzer universiteiten.

Op enkele plaatsen hield hij reeds lezingen om deze zaak, die hem zoo na aan het hart ligt en die hij met al zijn krachten dient, te bepleiten en hij hoopt hiermede voort te gaan.

Hij is ons geen onbekende; hoevelen onzer landgenooten kennen hem niet uit den tijd van den oorlog, toen hij hier en in Amerika kwam om te trachten het lot te verzachten van de vrouwen en kinderen in de vrouwenkampen. Gevangenis, smaad en verbanning heeft hij in die dagen geleden voor de zaak van zijn land. Wie zou hem niet helpen, nu hij opnieuw een beroep doet op ons volk, nu het licht daagt over zijn zwaar beproefd land en de hoop herleeft?"

Het comité is samengesteld als volgt:

C. J. K. van Aalst, president der Ned. Handelsmaatschappij, Amsterdam, voorzitter; J. L. Burkens, Wagenweg 243, Haarlem, secretaresse; Joan H. Nahuinus, Kerkstraat 21, Amsterdam, penningmeester; jonkvrouwe J. J. K. van Asch van Wyck, 's-Gravenhage; jhr. mr. C. Belaerts van Blokland, Afdeelingschef bij de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen, Zeist; mejuffr. Berdenis van Berlekom, 's-Gravenhage; Edo Bergsma, Burgemeester van Enschede; dr. J. Bergsma, bestuurslid van de N. Z.-A. Vereeniging en van het Algemeen Nederl. Verbond, Groningen; Charles Boissevain, directeur en hoofdredacteur van het Algemeen Handelsblad, Amsterdam; J. E. Bruchner, voorzitter der Vereeniging Zuid-Afrikaansche Voorschotkas, Naarden; dr. F. Buitenrust Hettema, Zwolle; dr. H. Burger, hoogleeraar aan de universiteit te Amsterdam; Thérèse van Duyl-Schwartze, Amsterdam; E. G. Duyvis Tz., industrieel, Koog a. d. Zaan; dr. Is. van Dijk, hoogleeraar aan de universiteit te Groningen; dr. C. Easton, hoofdredacteur van het Nieuws van den Dag, Amsterdam; S. P. van Eeghen, koopman, Amsterdam; dr. J. H. Gunning J.Hzn., predikant te Utrecht; dr. J. H. Gunning, privaat docent in de paedagogiek aan de universiteit te Amsterdam; mr. J. A. van Hamel, hoogleeraar aan de universiteit te Amsterdam; mr. J. E. Heeres, hoogleeraar aan de universiteit te Leiden; F. A. Hoeffer, Hattem; mr. G. G. van der Hoeven, hoofdredacteur van de Nieuwe Rotterdamsche Courant, Rotterdam; W. Hovy, lid der Eerste Kamer der Staten-Generaal, Amsterdam; ds. J. D. J. Idenburg, predikant te Amsterdam; ds. B. ten Kate, predikant te Rotterdam; O. Kamerlingh Onnes, directeur van het Bureau voor handelsinlichtingen te Amsterdam; dr. H. J. Kiewiet de Jonge, voorzitter van het Algemeen Nederlandsche Verbond, Dordrecht; F. J. M. Knobel, oud-consulair ambtenaar, 's-Gravenhage; jhr. van Kretschmar van Veen, directeur-generaal der Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen, Utrecht; mr. dr. H. Ver Loren van Themaat, burgemeester van Velsen; dr. N. Mansvelt, secretaris, best. Nederl. Z.-A. Vereeniging, Heemstede; P. R. Mees, lid van de Prov. Staten van Zuid-Holland, Rotterdam; G. A. A. Middelberg, oud directeur N. Z. A. spoorweg en lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, Loenersloot; mr. S. Muller Fz., lid der Kon. Academie van Wetenschappen, Utrecht; dr. C. A. Pekelharing, hoogleeraar aan de universiteit te Utrecht; prof. dr. J. W. Pont, Dussum; mevr. A. W. Posthumus Meyjes—Star Numan, Rinia-State, Balk; dr. A. Pijnacker Hordijk, predikant te Nijmegen, Nijmegen; A. Rehbock, Amsterdam; baron Röell, kamerheer i. b. d. van H.M. de Koningin, staatsraad i. b. d., Amsterdam; Jhr. dr. C. G. S. Sandberg, oud-militair-secretaris van generaal Botha, Heemstede; jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman, lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, 's-Gravenhage; ds. O. H. Schrieke, predikant, Enschede; D. W. Stork, oud-lid der Eerste Kamer der Staten-Generaal, Hengelo; G. J. Th. baron Stratenus, Diepenveen; baronesse van Verschuer van Balveren, Arnhem; mr. G. Vissering, Amsterdam; ds. A. Voorhoeve, predikant te Amsterdam; H. D. Willink van Collen, Breukelen; dames Willink van Collen, Breukelen; dr. C. Winkler, hoogleeraar aan de universiteit te Amsterdam.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Zending en Inlandsch onderwijs.

In dank ontvingen wij een afdruk in brochurevorm uit het Januari-nummer van de „Stemmen voor Waarheid en Vrede" bevattend een artikel van Ds. J. W. Gunning over zending en inlandsch onderwijs. Hij geeft daarin een historisch overzicht van het zendingsonderwijs in de Minahassa en de vraagstukken, die er mee samenhangen. Voorts bespreekt hij de jongste onderwijsdebatten in de Tweede Kamer. Hij betreurt het, dat de partij-politiek, die zooveel mogelijk buiten de koloniale debatten was gehouden, daar in de laatste twee jaren weer is binnengeslopen.

Verder zij nog hier aangehaald, dat Ds. Gunning opkomt tegen de bewering, dat het zendingsonderwijs zich meer aan de behoeften van de bevolking aanpast dan het gouvernementsonderwijs, maar wel staat de zendingsonderwijzer, die gewoonlijk uit de plaats afkomstig is, dichter bij de kinderen dan de gouvernementsonderwijzer met zijn hooge tractement, die veelal van elders komt, daar hij het aandeel in de familietuinen niet noodig heeft.

Voor belangstellenden ligt het ter leestafel: Heulstraat 17, Den Haag.

De geest in de inlandsche wereld.

Onder dezen titel schrijft de heer *Tjipto Mangoenkoesoemo* een artikel in „Het Tijdschrift" (No. van 1 Januari) waarvan het begin hieronder volgt:

„Onder den invloed van allerlei stroomingen, welke hier niet nader besproken behoeven te worden, wordt de gisting — laten wij het kind maar bij den naam noemen — hoe langer hoe meer merkbaar. Het kan ook moeilijk anders. Tot voor kort werd een beschermende politiek tegenover den inlander gevoerd, die hem belette, meerdere krachtsontwikkeling aan den dag te leggen. Was dit reeds niet bepaald goed gezien, nu de verhoudingen allengs anders worden, nu door allerlei invloeden de inlander in onmiddelijk contact zal komen met andere hier verblijf houdende rassen, begint de politiek van kleinhouden zich duchtig te wreken.

Men behoeft waarlijk geen pessimist te zijn, om de toekomst donker in te zien. Schrijver dezes heeft zich vergewist van de stemming onder zijn landgenooten. Te Soerabaja kwam men er rond voor uit, dat men voor alles zich strijdvaardig wil houden, zich weerbaar wil maken tegen alle eventualiteiten. Te Semarang ging een request van hand tot hand, de strekking hebbende, de regeering er aan te herinneren, dat er nog zoo iets als een inlandsche bevolking bestaat, die verwacht, dat er aan haar gedacht zal worden, mocht de rechtspositie van een zekere bevolkingsgroep nader worden geregeld.

Te Batavia werd mij vertoond een particuliere brief, waarin op ondubbelzinnige wijze werd te kennen gegeven, dat men daar vast besloten is, zijn rechten te n e m e n, te v e r o v e r e n, wanneer die niet worden gegeven".

Landbouw-onderwijs.

Het jongste jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië, loopende over het jaar 1911, bevat evenals zijn voorgangers interessante mededeelingen op velerlei gebied, en is evenals deze fraai geïllustreerd.

Uit den rijken inhoud een greep doende, laten we hier een uittreksel volgen van het gedeelte, dat handelt over de bemoeiïngen van het Departement met het landbouw-onderwijs.

Reeds in de inleiding van het vorige jaarboek kon worden medegedeeld, dat zou worden overgegaan tot aanstelling van behoorlijk opgeleide landbouwkundigen, teneinde een begin te maken met het geven van landbouwonderwijs voor inlandsche onderwijzers en met de opleiding van Europeesche landbouwonderwijzers. Met het onderwijs aan de kweekscholen te Bandoeng, Djokjakarta, Probolinggo en Fort de Kock kon in October 1911 een aanvang worden gemaakt; het onderwijs wordt gegeven door de in die plaatsen gevestigde landbouwkundige ambtenaren. Intusschen werden mede maatregelen genomen om, in afwachting van de volledige inrichting van het landbouw-onderwijs op de kweekscholen, den landbouwer ook langs anderen weg met dat onderwijs te bereiken. Reeds konden twee landbouwscholen worden opgericht, één te Wonosobo (Kedoe) voor jonge landbouwers, die na het bezoeken der school weer naar hun desa terugkeeren en één te Soreang (Preanger) voor kinderen van landbouwers. De scholen verheugen zich in een buitengewone belangstelling van de bevolking en het aantal aanvragen voor de opneming van leerlingen was zóó groot, dat niet alle ingewilligd konden worden en de besten van de candidaten werden uitgezocht. Deze belangstelling moet, behalve aan de groote behoefte aan landbouwonderwijs, mede toegeschreven worden aan de omstandigheid, dat de betrokken bevolking vooraf in de oprichting der scholen werd gekend en op de inrichting daarvan invloed kon uitoefenen, doordat van haar hoofden en van de welvarende inlandsche landbouwers enkelen gekozen werden in de Commissie van Toezicht. Dat deze methode van het verschaffen van onderwijs een zeer gewenschte is, blijkt voorts uit de ook van elders, zelfs van inlandsche zijde, ontvangen verzoeken om voorlichting en hulp voor het oprichten van dergelijke scholen. De bedoeling is niet om voor geheel Java eene uniforme regeling van het landbouw-onderwijs te verkrijgen, doch de scholen zoodanig in te richten, dat zij zich zoowel aanpassen aan plaatselijke toestanden, als rekening houden met het peil van ontwikkeling der bevolking.

Doodenmaskers.

In „Buiten" van 11 Januari schrijft de heer Joh. F. Snelleman een geïllustreerd artikel over een drie-tal zich in het Rotterdamsche Museum voor Land- en Volkenkunde bevindende doodenmaskers van Koekoe (Celebes), onder welk artikel waarschuwend staat gedrukt „Overneming verboden."

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Inhoud van afl. 12, jaarg. 1912: Belawanhaven en Atjehtram, door J. Roest. — Herziening der grondhuurbepalingen, door F. A. E. Lacueulle. — Nog eens de vischindustrie te Bagan Si Api-Api, door Dr. A. L. J. Sunier, met repliek van A. G. van der Land. — De suikerindustrie en het arbeidersvraagstuk, door C. L. — De historische wording van de residentie Padangsche Bovenlanden, door C. L. — De politieke toestand op Atjeh, door C. L. — Suikerbieten op Java, door C. L. — Nogmaals civiel- of militair bestuur (dupliek van den heer van Ginkel, met naschrift der redactie). — Gids voor voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs voor zelfonderricht. — Boekbespreking.

De politieke toestand in Atjeh.

In bovengenoemde aflevering van het Tijdschr. B. B. publiceert de redacteur de heer C. Lulofs een vergelijkend overzicht van den politieken toestand in de verschillende bestuursressorten van Atjeh en Onderhoorigheden bij het optreden van den huidigen Gouverneur en vier jaar later, aan welk overzicht is toegevoegd een opgaaf van het aantal uitgewekenen en verzetslieden, dat zich in de maand October 1912 in elk der bestuursressorten van het gewest nog bevond.

Uit het overzicht, dat wij bij meer plaatsruimte in zijn geheel zouden overnemen, blijkt, dat er gedurende die periode groote vooruitgang heeft plaats gehad.

Het aantal zgn. „vijanden" bedroeg eind October 1912 nog 247 man, wat over een oppervlakte van meer dan 1½ maal die van Nederland in een land, dat grootendeels met een zwaar bergland overdekt is, onbeduidend genoemd mag worden. Hierbij valt nog in aanmerking te nemen, dat onder die Atjehsche „vijanden" meerdere gewone misdadigers voorkomen, en onder de uitgewekenen alle personen zijn medegeteld, waarvan niet met zekerheid bekend geworden is, dat zij inmiddels reeds naar betere gewesten verhuisd zijn, zoodat voor het w e r k e l ij k e aantal p o l i t i e k e v l u c h t e l i n g e n feitelijk 'n nog lager cijfer aangegeven zou moeten worden.

De heer L. meent, dat een groote voldoening moet gelegen zijn in de thans op Atjeh bereikte resultaten, zoowel voor den oud-gouverneur Van Heutsz als voor den huidigen gouverneur Swart; voor den eerste, omdat we hier staan voor het logische resultaat van het door hem gegronde stelsel; voor den laatste als proef op de som van de zeer verdienstelijke wijze, waarop tijdens zijn bestuur aan het laatste verzet een einde werd gemaakt.

Ten slotte teekent de heer L. aan, dat het aantal gedurende het jaar 1911 gesneuvelde Atjehers heeft bedragen 407, tegen 599 in 1910 en 861 in 1909.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 2: Fermentatie van thee, door Dr. A. W. Nanninga. — Distillatie van harshoudend hout met behulp van gesatureerden stoom, door Dr. A. H. Berkhout. — De krullotenziekte op de cacao-ondernemingen in Suriname. — Kultuurberichten. — Productieberichten van kultuurondernemingen. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken.

Verslag 3e Zuid Nieuw-Guinea-expeditie.

Bulletin No. 66 van de Maatschappij ter bevordering van het natuurkundig onderzoek der Ned. Koloniën bevat het verslag der 3e Zuid-Nieuw-Guinea-expeditie van 25 Sept.—12 October 1912.

Over eene ontmoeting met vijandig gezinde Papoea's schrijft de leider dier expeditie, kapitein Franssen Herderschee:

Op 26 Sept. ten 1 uur n.m. bereikten wij Sabang, waar een 20-tal Papoea's, wier sporen wij reeds van Zandvoort af gezien hadden, ons al schreeuwende en met hunne pijlen bedreigende den weg versperden. Ruim een half uur lang trachtten wij dezen kroeskoppen door gebaren aan het verstand te brengen, dat wij geene vijandige bedoelingen hadden en aanvankelijk scheen het, dat wij succes hadden; een van hen legde n.l. pijlen en boog op den grond en bood ons een van zijne versieringen (een paar varkenstanden) aan. Hij werd evenwel dadelijk door zijn stamgenooten teruggeroepen, waarop 't troepje aanving ons zonder resultaat te bepijlen.

Toen een der Papoea's langs den oever de prauwen naderde en verscheidene anderen tot aan het middel te water gingen om ons op korten afstand te kunnen beschieten, liet ik door de dekking een kort tirailleurvuur af geven, waarop de geheele bende overhaast de vlucht nam en in het bosch verdween.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van No. 12 van jaarg. 1912: Leger en vloot bij de verdediging van Ned.-Indië (slot), door H. J. D. de Fremery. — Het neutrale hoefijzer „Stadhouder", door J. N. A. C. Scheepens. — De Geneeskundige Dienst in en na het gevecht, door E. Sieburgh. — Enkele aanteekeningen over den Topographischen Dienst in Oostenrijk—Hongarije, door J. van Roon. — Mededeelingen omtrent de Japansche weermacht. - Volksleger (Australië). — Slagschepen der groote mogendheden. — Losse schoten uit het veldgeschut. — Een afscheidsgroet aan 12 cM. K. A. — Van vreemde legers. — Tactische oefening op de kaart. Enz.

Weekblad voor Indië.

Met betrekking op Indië bevat No. 36 de volgende bijdragen:

Concubinaat, door X. Y. — Keukenwagens voor het Ned.-Indische veldleger (met ill.). — Het mooiste gebouw van Indië (het in aanbouw zijnde gebouw van de Javasche Bank te Batavia), door B. (met ill.). — Indische bouwmanieren (met afb.). — Lugubere waarheid, door P. C. (met afbeelding van twee door Papoea's gesnelde geprepareerde menschenhoofden). — Cultuuropstellen. Grondbewerking en plantwijdte in droge streken, door S. — Militaire causeriën, door Centurio. — Indische penkrassen, door Ofoei.

* * *

Ten slote zij de aandacht gevestigd op de volgende publicatiën:

De Inlandsche nijverheid in West-Java als sociaal-ethnologisch verschijnsel, door C. M. Pleyte. Tweede stuk (met platen). Batavia, Javasche Boekhandel en Drukkerij. Zie ook pag. 1.

Catalogus van 's Rijks Ethnographisch Museum. Deel VI. Atjèh, Gajo- en Alaslanden (Sumatra I), door H. W. Fischer. Deel VII. Bali en Lombok, door Dr. H. H. Juynboll. Leiden, voorheen E. J. Brill. (Van beide is gelijkertijd een Duitsche vertaling verschenen.)

Java, zoölogisch en biologisch, door Dr. J. C. Koningsberger. Afl. 5. (De fauna der dessa's, de sawahfauna). Batavia, G. Kolff & Co.

Indisch Genootschap. Vergadering van 19 Nov. 1912. De Chineesche beweging op Java. Voordracht door Mr. P. H. Fromberg.

De Indische partij, door Raden Mas Noto Soeroto. (Hoofdartikel in „Onze Koloniën", Bijblad van de Nieuwe Courant van 20 Januari 1913).

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra-Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder: Hou en Trouw, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Koloniaalblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Ind. Gids, Teysmannia, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen Middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscrt. En tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m. 1 Jan. '13.
De Locomotief t/m. 31 Dec. '12.
Het Soer. Handelsblad t/m. idem.
De Sumatrapost t/m. 2 Jan. '13.
De Sumatrabode t/m. idem.
Tjahaja Sumatra t/m. idem.
De Indische Mercuur n°. 3.
Weekblad voor Ned.-Indië n°. 36.
De Banier n°. 41.
De Bandelier n°. 13.
Handelsberichten v/h. Min. van Landbouw.
Bandera Wolanda n°. 116.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling Amsterdam:

VOORDRACHT van den heer Dr. J. Ph. VOGEL. Onderwerp: **„Het Godsdienstig leven in Voor-Indië"**, op **Vrijdag 31 Januari 1913**, in een der zalen van het AMERICAN-HOTEL *(ingang Marnixstraat)*, aanvangende 8 uur.

De voordracht zal toegelicht worden door lichtbeelden.

De spreker is oudheidkundige in Britsch-Indischen dienst.

Voor introductie van niet-leden wende men zich tot een der bestuursleden, die zich aan den ingang der zaal zullen bevinden.

Namens het Bestuur:
C. de Vries, *Secretaris.*

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ter vervulling van de betrekking van **derde-stuurman bij de gouvernementsmarine in Nederlandsch-Indië** kunnen derwaarts worden uitgezonden personen niet ouder dan 22 jaar, die met goed gevolg hebben afgelegd het examen bedoeld in het bij het Koninklijk besluit van 15 October 1909 n°. 36 (*Indisch Staatsblad* n°. 592) gevoegd programma letter C, waarvan exemplaren voor belanghebbenden verkrijgbaar zijn bij de afdeeling Personeel van het Ministerie van Koloniën; dan wel die in het bezit zijn van een Nederlandsch of Nederlandsch-Indisch diploma voor derde-stuurman groote stoomvaart.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van f 70 's maands en eene indemniteit voor voeding van f 50 's maands. Voor de berekening van pensioenen, contributiën daaraan, wachtgelden, non-activiteitstractementen, verloftractementen en contributiën aan en bedeelingen uit het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren, wordt het traktement met f 100 verhoogd.

De gewone contributie voor de pensioenen bedraagt 2 pct., die aan het Weduwen- en weezenfonds 5 pct. van het traktement en van de in de vorige alinea bedoelde verhooging.

Bovendien is bij eerste indiensttreding te voldoen, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand traktement.

Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal.

Bij huwelijk ééne maand traktement.

Deze contributiën zijn te voldoen in maandelijksche termijnen.

Eene contributie in eens is in geval van huwelijk nog verschuldigd wegens verschil in leeftijd der echtgenooten, wanneer dat verschil meer dan negen jaren bedraagt.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor gouvernementsrekening als passagiers der 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene gratificatie voor uitrusting ten bedrage van f 400;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 25 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, waarop vóór het vertrek uit Nederland ééne maand voorschot kan worden uitgekeerd.

Zij die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, verbinden zich tot teruggave van alle gelden welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van gratificatie voor uitrusting en van overtocht, indien zij binnen den tijd van vijf jaren na aankomst in Nederlandsch-Indië, anders dan ten gevolge van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), uit 's Lands dienst worden ontslagen, of indien zij niet binnen den hun aangewezen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekken, dan wel de reis derwaarts moedwillig afbreken.

Zij die in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 20 Februari 1913, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

a. het diploma;

b. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven na dagteekening dezer bekendmaking door den burgemeester hunner woonplaats;

c. hunne geboorte-akte;

d. een door den betrokken burgemeester afgegeven certificaat, ten blijke dat voldaan is aan de verplichtingen welke voor hen uit de Militiewet zijn voortgevloeid.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van physieke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 23 Januari 1913 N°. 19).

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 27 Dec. 1912. No. 104.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan de onderwijzeres mej. E. M. d'Ancona.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-resident van Soekaboemi C. C. M. Henny.

Benoemd: tot administrateur B. O. W., J. J. Frölich; tot ass.-resident van Bodjonegoro H. Selleger; van Limbangan B. Coops; van politie te Soerabaja L. J. Schippers; tot resident van Soerabaja J. van Aalst; tot griffier van den landraad te Trenggalek J. M. Calbo; te Klaten W. F. Pfaff; te Sragen B. Ch. Steevensz; te Muntok G. A. Fransz; tot adj.-griffier van den landraad te Magelang J. L. Albag; tot kantoorchef 3e kl. bij den telefoondienst O. K. E. Schut; tot commies S.S. op Java C. M. R. Landouw.

Geplaatst: in de res. Djambi de controleur P. F. Dahler; in de res. Bali en Lombok de idem M. Adriani.

Benoemd: tot 1en klerk te Pasoeroean C. B. C. Abels.

Militair Departement.

Hersteld: in activiteit de majoor P. v. d. Molen en de luit.-kolonel F. Schütt.

Geplaatst: te Soerabaja de magazijnm. 1e klas A. Krips; te Batavia de id. J. S. G. Reijnders en de 1e luit.-kwartierm. C. W. Pannekoek.

Overgeplaatst: naar Semarang de magazijnmeester 3e kl. C. W. van Oijen.

Uit de Javasche Courant van 31 Dec. 1912. No. 105

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den veearts C. S. Jeronimus; 9 maanden aan den ambtenaar voor Chineesche zaken H. J. F. Borel; 1 jaar aan den controleur Ch. H. J. baron van Höevell; 1 jaar aan den hulpprediker H. L. Langevoort; 11 maanden aan den directeur der kweekschool te Bandoeng J. D. Winnen en den leeraar J. H. Jacobs; 9 maanden aan den onderwijzer W. F. Boersma; den id. S. Ritsma; den leeraar J. Rottier; den onderwijzer W. W. Hakkert en den officier van justitie Mr. A. H. Walkate.

Ontslagen: op verzoek eervol de resident J. R. Stuurman; de onderwijzeres mevr. L. H. Ch. Gout van Meerkerk; de griffier A. Everhard; de klerk mej. A. Deibert; de klerken J. L. Dixon en H. J. E. v. d. Ven; de commies P. G. H. M. Nass; de opzichter W. H. Th. Meijer; de onderwijzeres mej. J. A. Moll en mej. S. L. Privé.

Benoemd: tot 2en commies te Semarang E. E. Misero; tot griffier van den landraad te Patoppo W. H. Faber; tot tijd. 1en commies Ph. H. Bethbeder; tot referendaris Mr. J. ten Brink; tot adsp.-controleur op Java en Madoera C. A. J. Jochems, J. J Ph. Koppenol, M. F. Tijdeman en H. G. Bekink; op de Buitenbezittingen J. J. Bosch, O. Horst, S. Bouman, J. J. J. van der Hoeven en W. E. C. Veen; tot tijd. opzichter B. O. W., E. A. de Jongh; tot commies voor de belasting te Madioen J. W. Lutter; te Benkoelen P. J. F. de Nijs; te Cheribon J. M. F. C. Dornseiff; tot adj.-landmeter J. F. Hilkemeijer; tot referendaris Mr. R. M. J. M. Beguin; tot hoofdcommies Th. de Hoog; tot 1sten commies W. M. Fikenscher; tot 3den commies V. J. Ruben, G. L. F. Engko en J. W. A. van den Abeelen; tot inspecteur bij den pandhuisdienst H. J. J. van Sluijs; tot adj.-inspecteur E. L. de Kok; tot wedana van Loerahgoeng Mas Kartadisastra.

Militair Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den off. van gezondh. Dr. W. A. Wiemer; 1 jaar aan den kapitein der inf. C. J. Ot.

Geplaatst: bij het 20e bat. de kapitein E. S. de Klerck; bij het 1e bat. de 1e luit. J. van Braam Morris; bij het 10e bat. de kapt. J. Peters; te Batavia de kapt. H. M. Luchsinger; bij het 15e bat. de 2e luit. F. M. Schneider; te Batavia de 2e luit. der art. J. Vogelesang en de 2e luit.-kwartierm. P. Jongert.

Overgeplaatst: naar de Westerafd. van Borneo de 2e luit. M. M. L. van Loon; naar Salatiga de 2e luit. der cavalerie H. J. A. Kamps; naar Padalarang de onderluit. H. F. A. Henssen; naar Batavia de 2e luit. der cav. F. Brevet.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te oekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat 56.**

Acht dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Eng. taal.

Twee dames voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; waarvan éene met hoofdacte middelb. Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Jonge Dame (diploma Zang en Muziek) voor hulp in huishouden en les geven aan kinderen.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Mal. taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Twee dames v. vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Drie jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië, waaronder twee die reeds in Indië waren.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Jonge wed., verpleegster, om met familie, voor toezicht kinderen of verpleging ziekelijke dame, de reis mee naar Indië te maken.

Dame, 24 j., Prot., voor waarneming huishouding bij oude dame of heer.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame v/h. geven v. lessen aan spraakgebrekkigen.

Eene dame voor 't geven van lessen in de Fransche taal

Een heer voor muzieklessen.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekw. linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Gep. O.-I. ambt. voor „schrijven van schetsen in Holl. en Ind. bladen (tijdschriften) over Ned b.v. Friesche en Ind. onderwerpen van verschillenden aard".

Dame, m. l., prot., West-Indische, voor gezelschap bij oude dame of voor waarnemen huishouding.

☛ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst. of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch. gediplomeerd.
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage,	Maleisch gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage,	Javaansch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden,	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies

Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex., plus** 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex., plus** 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17,** de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.

Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

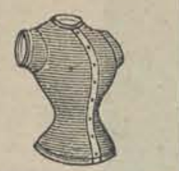
No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in Nederl.-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

VACANT

VACANT

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f..................

NAAM: WOONPLAATS:

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.